

บุคลิกและคุณลักษณะของผู้นำที่ดี
ศึกษาจากชีวประวัติอุมัร อิบน์ อัล-ค็อฏฏอบ

﴿صفات القيادة : دراسة في سيرة عمر بن الخطاب رضي الله عنه﴾

[ไทย - Thai - تايلاندي]

ซุกรีย์นุร จงรักศักดิ์

ผู้ตรวจทาน : ซุฟอัม อุษมาน

2010 - 1431

islamhouse.com

﴿صفات القيادة : دراسة في سيرة عمر بن الخطاب رضي الله عنه﴾

« باللغة التايلاندية »

شكري نور

مراجعة: صافي عثمان

2010 - 1431

islamhouse.com

บุคลิกและคุณลักษณะของผู้นำที่ดี ศึกษาจากชีวประวัติอุมร์ อิบน์ อัล-ค็อฏฏอบ

นับวัน บทบาทและความสำคัญของผู้นำยิ่งเป็นที่จับตาของประชาชนมากขึ้น พวกเขาเริ่มสัมผัสความแตกต่างระหว่างชุมชนอันสืบเนื่องมาจากความแตกต่างของคุณสมบัติและบุคลิกของผู้นำ เริ่มมีการพูดถึงความเปลี่ยนแปลงและเปรียบเทียบความเด่นความด้อยระหว่างชุมชนหนึ่งกับชุมชนข้างเคียงที่ลงเอยด้วยการวิพากษ์ผู้นำที่พวกเขาเป็นคนเลือกมาด้วยมือของตัวเอง ไม่ว่าจะป็นนายก อบต. นายก อบจ. กำนัน ผู้ใหญ่บ้าน ไม่ละเว้นแม้กระทั่งอิหม่ามมัศยิด ส่งผลให้คนเป็นผู้นำเริ่มหาทางปิดตัวเองและคณะบริหารในรูปแบบต่างๆ เช่น การออกศึกษาคุณงานนอกสถานที่หรือเชิญนักวิชาการผู้เชี่ยวชาญมาบรรยายให้ข้อเสนอแนะเพื่อให้ชุมชนของพวกเขามีมาตรฐานการพัฒนาในด้านต่างๆ นำหน้าหรือไม่ด้อยกว่าชุมชนอื่นๆ

เคาะลีฟะฮ์อุมร์ อิบน์ อัล-ค็อฏฏอบ เราะฎิยัลลอฮุ อันฮุ เป็นผู้นำที่ประสบความสำเร็จในด้านการบริหารปกครองเป็นอย่างสูง ท่านได้ผันตัวเองจากลูกสามัญชนจนๆ แห่งเมืองมักกะฮ์มาเป็นผู้บริหารรัฐอิสลามอันกว้างใหญ่ที่ครอบคลุมดินแดนของสิบแปดประเทศในตะวันออกกลาง ปัจจุบัน คือ เยเมน ซาอุดีอาระเบีย คูเวต สหรัฐอาหรับเอมิเรตส์ บาร์เรน โอมาน กาตาร์ จอร์แดน ซีเรีย เลบานอน ปาเลสไตน์ อิสราเอล อียิปต์ ลิเบีย อิรัก อิหร่าน และบางส่วนของเอเชียกลาง คือ อาร์เมเนีย และอาเซอร์ไบจัน ในระหว่างปี ฮ.ศ. ๑๓-๒๓ หรือ ปี ค.ศ. ๖๓๔ - ๖๔๔ ซึ่งในช่วงเวลาสิบปีที่เป็นผู้นำ ท่านได้สถาปนาความเป็นธรรมในหมู่ประชากรที่หลากหลายเชื้อชาติ ภาษา เผ่าพันธุ์และศาสนา มีทั้งเชื้อสายอาหรับ เปอร์เซีย เบอ์เบอร์ อียิปต์ ซีเรีย ยิว อาร์เมเนีย เคิร์ด และเตอร์ก มีทั้งที่นับถือศาสนาอิสลาม ศาสนาคริสต์ ศาสนายูดาห์ และศาสนาไซโรแอสเตอร์ ประชาชนภายใต้การปกครองของท่านสามารถใช้ชีวิตอย่างปกติสุข มีความปลอดภัยในชีวิตและทรัพย์สิน มีสิทธิเสรีภาพทางศาสนาและวัฒนธรรม พวกเขาได้รับการดูแลเอาใจใส่อย่างทั่วถึง สภาพบ้านเมืองในด้านต่างๆ ได้รับการพัฒนาอย่างสร้างสรรค์ในเวลาอันรวดเร็ว จนทำให้ชาวโลกต่างสนใจค้นคว้าแนวทางรัฐศาสตร์ของท่านตลอดมา ท่านเป็นผู้นำที่ดีและสมบูรณ์ เป็นผู้นำที่มีความรับผิดชอบ มีความเมตตาปรานี เข้าถึงประชาชน มีความกล้าหาญ มีวิสัยทัศน์ที่กว้างไกล รับฟังเหตุผล มีความมั่นคงในความคิด เคารพในความคิดเห็นที่แตกต่าง ตลอดจนมีความเป็นอยู่อย่างประหยัดและพอเพียง มีความเสียสละเพื่อส่วนรวม มีคณะผู้ร่วมบริหารและมีที่ปรึกษาที่ดี

ในฐานะที่ท่านคือผู้นำคนหนึ่งที่ท่านนับมีมุหัมมัด ศ็อลลัลลอฮุ อะลัยฮิ วะสัลลัม สั่งให้ติดตามและยึดเป็นแบบอย่าง จึงสมควรที่ผู้นำระดับต่างๆ จะต้องศึกษาคุณสมบัติและบุคลิกภาพของท่านอย่างลึกซึ้งเพื่อใช้เป็นแนวทางพัฒนาตัวเองก่อนที่จะพัฒนาผู้อื่น เพราะการเปลี่ยนแปลงต้องเริ่มจากผู้ที่คิดจะให้ผู้อื่นเปลี่ยนแปลง หากตัวผู้นำเองยังไม่คิดเปลี่ยนแปลงก็ยากที่จะให้ผู้อื่น

เกิดการเปลี่ยนแปลง การพูดถึงการพัฒนาหรือการเปลี่ยนแปลงก็เป็นเพียงการขายฝันที่อาจทำให้ความเชื่อมั่นศรัทธาของประชาชนผู้สนับสนุนต้องเสื่อมคลอนและมลายหายไปในที่สุด

ต่อไปนี้เป็นบางบุคลิกภาพและคุณสมบัติของเคาะลีฟะฮ์อุมัร อิบน์ อัล-ค็อฎฏ็อบ เราะฎิยัลลอฮุ อันฮุ ที่ผู้เป็นผู้นำสมควรใช้พิจารณาและทบทวนตัวเองเพื่อให้การบริหารงานของเขาบรรลุความสำเร็จมากที่สุด

1. มีความยุติธรรม

ความเป็นธรรมนับเป็นความคาดหวังต้นๆ ที่ประชาชนได้การปกครองคาดหวังอยากได้รับจากตัวผู้นำ หากพวกเขาไม่ไว้ใจในสิ่งนี้จากตัวผู้นำ พวกเขาก็คงไม่คัดเลือกลงคะแนนเสียงให้กับเขา ความเป็นธรรมจึงจะต้องมาก่อนสิ่งพัฒนาใดๆ ไม่ต้องคอยเวลาหรือโอกาส มันเป็นเรื่องที่พุดง่ายแต่ทำยากหากขาดความจริงใจกับประชาชน

เคาะลีฟะฮ์ อุมัร เราะฎิยัลลอฮุ อันฮุ เป็นผู้นำที่มีใจเป็นธรรมเป็นอย่างยิ่ง ท่านไม่เคยลำเอียงหรือมีอคติต่อผู้ใดในการปฏิบัติตามกฎหมาย แม้ว่าจะเป็นคนในครอบครัวของท่านก็ตาม ท่านกล่าวเสมอว่าท่านคือสามัญชนคนหนึ่งซึ่งมีหน้าที่ต้องปฏิบัติตามกฎหมายเช่นเดียวกับประชาชนทั่วไป

อัล-ญะบาริยฺ กล่าวว่

ท่านอุมัรนั้น ทุกครั้งที่ท่านขึ้นปราศรัยบนมิมบรัลกล่าวห้ามประชาชนในสิ่งใด ท่านจะประชุมคนในครอบครัวแล้วกล่าวว่า ฉันได้ห้ามประชาชนไม่ให้ทำสิ่งนั้นสิ่งนี้ ซึ่งพวกเขาต่างพากันจ้องมองสังเกตดูพวกเจ้าเหมือนกับการจ้องมองของนกต่อกันเนื้อ และฉันขอสาบานกับอัลลอฮ์ว่าหากมีใครในหมู่พวกเจ้าไปกระทำในสิ่งต้องห้าม ฉันจะลงโทษเขาหนักถึงสองเท่าอย่างแน่นอน" (al-Tabariy, 1988: 2/568)

ทั้งนี้ การที่ท่านเคยเขียนบุตรของท่านเองอย่างหนัก เพราะมีความผิดฐานลักลอบดื่มสุราก็ดี การที่ท่านเคยเรียกอัมรฺ อิบน์ อัล-อาศ เข้าหลวงอียิปต์พร้อมกับบุตรชายให้เข้ามาয়มะดินะฮ์เป็นการด่วนเพื่อรับการลงโทษบุตรชายเพราะไปมีเรื่องกับประชาชนอียิปต์โดยมิชอบก็ดี การที่ท่านเคยจับสะอูด อิบน์ อบีวักก็อศ เข้าหลวงประจำแคว้นกูฟะฮ์ผู้เป็นบุรุษหมายเลขหนึ่งของแคว้นไปตระเวนตามมัสยิดต่างๆ ทั่วเมืองกูฟะฮ์เพื่อให้ประชาชนเป็นพยานยืนยันความบริสุทธิ์ของตนที่ส่งเจ้าหน้าที่ไปตรวจค้นบ้านเพื่อหาหลักฐานทุจริตตามข้อกล่าวหาบางอย่างก็ดี (Ibn Sa'ad, 1968: 5/62) การที่ท่านเคยใช้ไม้เรียวตีอบู สุฟยาน เพื่อนสนิทและคนกว้างขวางแห่งนครมักกะฮ์เพราะมีความผิดฐานลับเปลี่ยนหลักเขตที่ดินนครมักกะฮ์ก็ดี (al-Muttaqiy al-Hindiy, 'Aliy ibn Hishamuddiy, 1989: 12/666: 36016) หรือการที่ท่านเปิดโอกาสให้ประชาชนสามารถฟ้องร้องข้าหลวงอย่างอิสระต่อหน้าท่านเองในช่วงพิธิฮัจญ์ก็ดี สิ่งต่างๆ เหล่านี้ล้วนเป็นสิ่งที่แสดงถึงความมีใจเป็นธรรมของท่านอย่างชัดเจน

2. มีความรับผิดชอบ

การทำงานทุกสิ่งจะเกิดความสำเร็จได้ก็ต่อเมื่อผู้ปฏิบัติมีความรับผิดชอบในสิ่งนั้น ชาวสวนยางจะต้องรับผิดชอบต่อสวนยางของเขา คนเลี้ยงสัตว์จะต้องรับผิดชอบต่อสัตว์เลี้ยงของเขา เจ้าของร้านค้าจะต้องรับผิดชอบต่อร้านของเขา หากบุคคลเหล่านี้หมดความรับผิดชอบหรือรับบ้างไม่รับบ้างเมื่อใด การงานของเขาก็จะหมดประสิทธิภาพ เกิดความเสียหายแล้วล้มละลายไปในที่สุด เช่นเดียวกับผู้ที่อาสาทำหน้าที่เป็นผู้นำคนอื่น เขาจะต้องมีความรับผิดชอบต่อประชาชนของเขา มีความจริงใจอยากให้พวกเขาทุกคนได้ดีเหมือนบุตรหลานของตัวเองทั้งหมด

เคาะลีฟะฮ์อุมัยรฺ เราะฎียัลลอฮุ อันฮุ เป็นผู้นำที่มีความรับผิดชอบเป็นอย่างสูง เพราะท่านคิดเสมอว่าท่านจะต้องถูกอัลลอฮ์สอบสวนในวันกิยามัต ซึ่งด้วยความที่เป็นผู้มีใจเปี่ยมด้วยความรับผิดชอบนี้เอง ทำให้ท่านต้องอดนอนในยามค่ำคืนเพื่อทำหน้าที่บริการรับใช้ประชาชน ต้องทำหน้าที่ด้วยตัวเองก่อนที่จะสั่งให้เจ้าหน้าที่ช่วยทำ ต้องรินน้ำตาเสมอเมื่อไตร่ตรองถึงความรับผิดชอบที่มีต่อประชาชน ตลอดจนแม้แต่ในการเดิน ท่านก็เดินอย่างรวดเร็ว เพราะเห็นว่าสามารถปฏิบัติงานได้เร็วกว่า

อัล-มัศอูดีเยฺ (al-Mas'udiy) กล่าวถึงความรับผิดชอบของเคาะลีฟะฮ์อุมัยรฺว่า

เมื่อใดที่มีข้อกล่าวหาต่อตัวท่านหรือต่อคณะที่ทีมงานผู้บริหารของท่าน ท่านจะแสดงความรับผิดชอบด้วยการพิสูจน์ข้อกล่าวหาอย่างไม่รีรอ ดังกรณีเมื่อสะอิดอิบนุ อามิร ข้าหลวงประจำแคว้นหิมชุกฎุประชาชนกล่าวหาว่าเพิกเฉยต่อหน้าที่ ในตอนรุ่งสางท่านยอมเสียสละความสุขในการหลับนอนด้วยการลุกขึ้นมาปลุกชาวเมืองในความมืดให้ลุกขึ้นมาละหมาดศุบฮฺจนกระทั่งนำไปสู่การฆาตกรรมต่อตัวท่าน (al-Mas'udiy, 1983: 2/314; 329)

อิบนุอะซีรฺ ได้บันทึกคำพูดของคนใช้ของอูษมาน อิบนุ อัฟฟานคนหนึ่งว่า

ในขณะที่ฉันกำลังทำธุระกับอูษมานในเรื่องทรัพย์สินของท่านที่บริเวณอัล-อาดียะฮฺในวันหนึ่งที่ร้อนจัดและดินแตกกระแจะ รุ่งๆ ท่านอูษมานก็เห็นชายคนหนึ่งกำลังงู้อูฐสองตัว แล้วเขาคอนนั้นก็เข้ามาใกล้ ท่านกล่าวว่า "ดูซิเขาเป็นใครกัน?" ฉันจึงฟังดู และบอกว่า "ฉันเห็นชายคนหนึ่งคลุมศีรษะด้วยเสื่ออกและงู้อูฐสองตัว" แล้วเขาคอนนั้นก็ยิ่งเข้ามาใกล้ ท่านบอกว่า "จงดูซิ" ฉันก็เลยฟังดู ปรากฏว่าเขาคืออุมัยรฺ อิบนุ อัล-ค็อฏฏอบ ฉันเลยกล่าวว่า "นี่คืออะมีรุลมุมินีน" อูษมานจึงลุกขึ้นและชะเง้อศีรษะออกนอกประตู ปรากฏว่าลมร้อนได้พัดผ่าน ท่านจึงหลบศีรษะจนเสมอกับประตู และกล่าวว่า "อะไรเป็นเหตุให้ท่านต้องออกมาในเวลานี้ ?" ท่านตอบว่า "ลูกอูฐจากกองคลังสองตัวนี้มันแตกฝูง อูฐตัวอื่นๆ มันไปกันหมดแล้ว ฉันจึงต้องนำมันทั้งสองไปยังโรงเลี้ยงสัตว์ เพราะเดี๋ยวมันจะหลงแล้วอัลลอฮ์ก็จะสอบสวนฉัน" อูษมานเลยพูดว่า "โอ้ ท่านอะมีรุลมุมินีน เข้ามาดื่มน้ำในที่ร่มก่อนซิ เดี่ยวเราจะจัดการให้เอง" ท่านตอบว่า "ไม่ต้องหรอก ท่านกลับเข้าในร่มของท่านเถอะ" ฉันเลยกล่าวขึ้นว่า "เรามีคนทำแทนท่านนะ" ท่านตอบว่า "ไม่ต้องหรอก ท่านกลับเข้าในร่มของท่านเถอะ" แล้วท่านก็เดินผ่านไป อูษมานจึงกล่าวว่า "ผู้ใดอยากให้เห็นตัวอย่างของคน

เข้มแข็งและมีความรับผิดชอบสูง ก็จงดูคนนี้แหละ" แล้วอุษมานก็กลับมา นั่งกับเราตามเดิม" (Ibn Athir, n.d.: 2/327)

นี่คือบางตัวอย่างที่สะท้อนถึงความรับผิดชอบของท่านในตำแหน่งหน้าที่เคาะลีฟะฮ์ของรัฐอิสลาม และหากเรื่องเล็กๆ เช่นนี้ ท่านไม่เคยมองข้ามแล้ว สิ่งที่เป็นเรื่องสำคัญและใหญ่กว่า ท่านก็ย่อมต้องให้ความสำคัญมากกว่า เช่นกัน

ท่านอุมร์กล่าวว่า

งานที่ประเสริฐที่สุดคือการได้ปฏิบัติสิ่งที่อัลลอฮ์ใช้และการหันหลังให้กับสิ่งที่อัลลอฮ์ห้าม (al-Ghazaliy, n.d.: 4/364)

ท่านเคยยกสองมือกล่าวว่าพันต่ออัลลอฮ์ พระผู้เป็นเจ้าของท่าน

ไอ้ ข้าแต่อัลลอฮ์ บัดนี้ อายุฉันได้ร่วงโรยแล้ว พลังฉันได้อ่อนแอแล้ว ประชาชนฉันก็มีมาก กระจัดกระจายแล้ว ฉันจึงขอให้พระองค์ทรงทำให้ฉันตายในสภาพที่ไม่ละเลยต่อหน้าที่หรือปฏิบัติหน้าที่ที่ฉันเกินขอบเขตด้วยเถิด (al-Dhahabiy, n.d.: 1/413)

3. มีความเมตตาปรานี

ผู้นำจะต้องมีความเมตตาต่อประชาชน มองพวกเขาเฉกเช่นบุตรหลาน ไม่เคยคิดอคติหรือปองร้ายต่อพวกเขาแม้ว่าจะเป็นผู้ไม่เห็นด้วยกับเขา เพราะประชาชนทุกคนไม่ว่าจะเป็นผู้สนับสนุนหรือผู้คัดค้านต่างก็เป็นประชาชนของเขา หากผู้นำขาดความเมตตา ประชาชนจะไม่มีความสุข ชุมชนจะมีปัญหา เพราะความเดือดร้อนของพวกเขาไม่เคยเป็นที่รู้สึกและเหลียวแลของผู้นำ

เคาะลีฟะฮ์อุมร์ เราะฎิยัลลอฮุ อันฮุ ท่านเป็นผู้นำที่มีใจเมตตาต่อประชาชนเป็นอย่างยิ่ง ท่านไม่ยอมที่จะให้ประชาชนเดือดเนื้อร้อนใจทราบใดที่ไม่อยู่ในภาวะคับขัน ท่านมักจะร้องไห้เสมอเมื่อพบเจอประชาชนกำลังเดือดร้อนพร้อมกับพยายามช่วยเหลือโดยเร็วที่สุด

เมื่อครั้งที่มุอาวีเยฮ์ อิบน์ อับดุลมุลก์พยายามโน้มน้าวขอให้ท่านอุมร์อนุญาตให้นักรบมุสลิมเดินทางไปที่พิชิตเกาะไซปรัสซึ่งจะต้องลงเรือไปทางทะเลเท่านั้น ด้วยความที่ชาวอาหรับไม่มีความเคยชินกับการเดินทางทางทะเล และด้วยใจที่เปี่ยมด้วยความเมตตาต่อประชาชน ท่านจึงได้มีจดหมายไปยังอุมร์ อิบน์ อัล-อาศเพื่อที่เขาบรรยายสภาพของการเดินทางทะเล ซึ่งอุมร์ก็ได้ตอบว่า "ผู้คนที่นั่งเรื่อนั้นเหมือนกับหนอนที่เกาะบนก้อนไม้ จิตใจจะหวาดเสียวอยู่ตลอดเวลา พลادنิดเดียวก็ตกลงไปในทะเลทันที ท่านจึงมีหนังสือส่งไปยังมุอาวีเยฮ์ว่า "ขอสาบานกับอัลลอฮ์ ฉันจะไม่นำเอามุสลิมคนใดไปลงทะเลตลอดไป" (al-Dhahabiy, n.d.: 1/423)

อิบน์ กะษีร ได้บันทึกใน al-Bidayah wa al-Nihayah ถึงเหตุการณ์ที่สะท้อนถึงความเมตตาของเคาะลีฟะฮ์อุมร์ต่อประชาชนเป็นอย่างดี นั่นคือ เหตุการณ์ที่ท่านไปพบกับผู้หญิงที่กำลังเจ็บท้องคลอด แล้วท่านก็รีบกลับมาชวนอุมมฺ กัลซุม ผู้เป็นภรรยาให้ไปช่วยทำคลอดพร้อมกับแบกแบ้งและเนยไปให้ กระทั่งหญิงคนนั้นสามารถคลอดลูกได้อย่างปลอดภัย ทั้งนี้ อิบน์ กะษีร ได้รายงานจากคำบอกเล่าของอัลลัมซึ่งเป็นผู้ติดตามเคาะลีฟะฮ์ในเหตุการณ์นี้ว่า

ในคืนหนึ่ง ฉันได้ออกลาดตระเวนไปยังนอกเมืองมะดีนะฮ์พร้อมกับท่านอุมร์ เราได้พบ
กระโจมแห่งหนึ่ง เราจึงมุ่งตรงเข้าไป ซึ่งปรากฏมีผู้หญิงคนหนึ่งกำลังเจ็บท้องคลอดและร้องไห้
ท่านอุมร์จึงถามความเป็นอยู่ของนาง ซึ่งนางตอบว่า "ฉันเป็นหญิงชาวอาหรับและไม่มีทรัพย์สินใด
ๆ" ท่านอุมร์จึงร้องไห้แล้วรีบหวนกลับมาที่บ้านทันทีโดยท่านกล่าวกับอุมมู กัลซุม บินติ อะลียะ อิบนุ
อบี ฏอลิบ ผู้เป็นภรรยาว่า "เธออยากจะได้ผลบุญที่อัลลอฮ์ส่งมาให้เธอจนถึงที่หรือเปล่า?" แล้ว
ท่านก็เล่าเรื่องราวนี้ นางกล่าวว่า "อยากได้ซิ" แล้วท่านก็เอาแบ่งและเนยขึ้นแบกไว้บนหลัง ส่วน
อุมมูกัลซุมนั้นหิ้วอุปกรณ์ทำคลอด แล้วก็มายังสถานที่เกิดเหตุ อุมมูกัลซุมตรงเข้าหาผู้หญิงคนนั้น
ส่วนท่านอุมร์นั่งอยู่กับผู้เป็นสามีโดยที่เขาไม่รู้จักท่าน และแล้วหญิงคนนั้นก็คลอดลูกเป็นเด็กชาย
อุมมูกัลซุมจึงกล่าวว่า "โอ้ ท่านอะมีรุลมุมินีน จงแจ้งข่าวดีแก่สหายท่านว่าเขาได้บุตรชาย" เมื่อ
ชายคนนั้นได้ยินก็ตกใจมากและขอโทษท่าน ท่านอุมร์กล่าวว่า "ท่านปลอดภัยแล้ว" จากนั้นท่านก็
นำค่าใช้จ่ายและสิ่งของที่จำเป็นมาให้แก่เขา แล้วท่านก็ออกไป (Ibn Khathir, 1988: 7/140)

เช่นเดียวกันกับเหตุการณ์การเข้าไปช่วยปรุงอาหารให้กับประชาชนที่กำลังขาดแคลน
อาหารและอยู่ในความหนาวเหน็บของเวลากลางคืน ซึ่งอิบนุกะษีรได้บันทึกจากคำบอกเล่า
ของอัลฮัลิมผู้ติดตามท่านเช่นกันว่า

ในคืนหนึ่ง ฉันได้ออกลาดตระเวนกับท่านอุมร์ไปยังแถบเขตวากิมกระทั่งเรามาถึงที่บริเวณ
ศีร์อรุ ก็ได้เห็นคบไฟดวงหนึ่ง ท่านกล่าวว่า "นี่อัลฮัลิม ตรงโน้นคงมีเจ้าของอุฐูที่อยู่ระหว่างการ
เดินทางซึ่งความมืดมิดของค่ำคืนได้กักขังพวกเขาไว้ มาซิ เราไปหาพวกเขา" แล้วเราก็เข้าไปหา ซึ่ง
ปรากฏว่ามีผู้หญิงคนหนึ่งกำลังอยู่กับลูกเล็กๆ และมีหม้อตั้งอยู่บนไฟโดยที่ลูกๆ ของเธอต่างร้องไห้
โอดครวญ ท่านอุมร์จึงกล่าวว่า "อัลฮัลามุ อะลียะกุม ใจ้ ชาวแสงไฟ" นางตอบว่า "วะอะลียะกัฮสะ
ลาม" ท่านกล่าวว่า "ฉันขอเข้าใกล้ได้ไหม" นางตอบว่า "เชิญเข้ามาใกล้ หรือไม่ก็ออกไป" แล้วท่านก็
เข้าไปใกล้ แล้วถามว่า "ทำไมพวกท่านเป็นเช่นนี้" นางตอบว่า "ความมืดมิดและความหนาวเย็นได้
กักขังพวกเราไว้" ท่านถามว่า "แล้วทำไมพวกเด็ก ๆ นี้จึงร้องไห้ร้องไห้เล่า?" นางตอบว่า "เพราะ
ความหิว" ท่านถามว่า "แล้วมีอะไรต้มอยู่บนไฟ" นางตอบว่า "ก้อนหิน ฉันหลอกพวกเขาเพื่อให้พวก
เขาจะได้เคลิ้มหลับไป อัลลอฮ์เท่านั้นที่ เป็นผู้ตัดสินระหว่างเรากับอุมร์"

ท่านอุมร์เลยร้องไห้แล้วรีบกลับและมุ่งตรงไปยังคลังแบ่ง แล้วเอาแบ่งหนึ่งถุงใหญ่และเนย
หนึ่งถุงออกมา แล้วกล่าวว่า "นี่อัลฮัลิม จงยกมันขึ้นบนหลังของฉันซิ" ฉันกล่าวว่า "ให้ฉันแบกแทน
ท่านเถอะ" ท่านกล่าวว่า "เจ้าจะแบกบาปแทนข้าในวันกิยามะฮ์หรือนั้นหรือ?" แล้วท่านก็แบกมันขึ้น
บนหลังตัวเองแล้วมุ่งตรงไปยังผู้หญิงดังกล่าว และเมื่อมาถึง ท่านก็ยกมันลง แล้วจัดการเอาแบ่ง
เทลงไปในหม้อแล้วเอาเนยใส่ตามไป จากนั้นท่านก็เป่าไฟจนเกิดควันฟุ้งกระจายลอยแทรกตาม
โครงของท่านอยู่สักครู่หนึ่ง แล้วท่านก็ยกมันออกจากไฟ พร้อมกับกล่าวว่า "เอาจานมาให้ฉันหนึ่ง
ใบซิ" แล้วนางก็เอามาให้ ท่านจึงตักแล้วก็ยกมาตั้งข้างหน้าพวกเด็กเหล่านั้น พร้อมกับกล่าวว่า "กิน
ซิ" พวกเขาเลยกินจนอิ่ม ส่วนผู้หญิงคนนั้นก็พรีำแต่ขออุอาฮ์ให้ท่านโดยที่นางไม่รู้จักท่าน ท่านอยู่ที่
นั้นจนกระทั่งพวกเด็ก ๆ ต่างหลับไป จากนั้นท่านก็นำค่าใช้จ่ายและสิ่งของที่จำเป็นมาให้แก่พวก

เขา ท่านได้หันมาพูดกับฉันว่า "โอ้ อัลสลัม ความหิวเป็นเหตุให้พวกเขาต้องนอนไม่หลับและร้องไห้ ร้องไห้" (Ibn Khathir, 1988: 7/141)

4. เข้าถึงประชาชน

ผู้นำจะต้องเข้าถึงประชาชน ยิ่งเข้าถึงพวกเขาได้มากเท่าใด เขาก็ยิ่งจะเข้าใจประชาชน มากเท่านั้น ทำให้ได้รับรู้ปัญหาและนำมาวิเคราะห์แก้ไขอย่างถูกต้อง ไม่ต้องเสียเวลากับการหลงนโยบายหรือกลยุทธ์การปฏิบัติงานที่ทำให้ขาดทุนทั้งเวลา งบประมาณ และโอกาสของประชาชน

เคาะลีฟะฮ์อุมัยรฺ เราะฎิยัลลอฮุ อันฮุ เป็นผู้นำที่เข้าถึงและมีความสัมพันธ์อย่างเป็นกันเอง กับประชาชน ท่านถือว่าการปฏิบัติหน้าที่จะประสบผลสำเร็จได้ก็เพราะการได้รับความร่วมมือ จากประชาชน ท่านใช้วิธีทั้งการลงไปหาประชาชนและการเปิดโอกาสให้ประชาชนมาหาท่าน เพื่อให้สามารถเข้าถึงประชาชน ดังสังเกตเห็นว่าในเวลาค่าคืนท่านมักจะออกไปสอดส่องดูแลทุกข์ สุขของประชาชนตามตรอกซอยต่างๆ อยู่เสมอ นอกจากนี้เวลาเกิดปัญหาใหญ่ ๆ ท่านมักจะลงไป แก้ปัญหาด้วยตัวเอง ดังกรณีเมื่อเกิดวิกฤติภัยแล้งเมื่อปีที่ 18 ฮ.ศ. เป็นต้น

อัล-ฆะฆะซาลียฺ (al-Ghazaliy) ได้กล่าวถึงสภาพการคลุกคลีกับประชาชนของเคาะลีฟะฮ์ อุมัยรฺเมื่อครั้งเริ่มดำรงตำแหน่งเป็นเคาะลีฟะฮ์ใหม่ ๆ ว่า

เมื่อท่านอุมัยรฺ อิบน์ อัล-ค็อฏฏอบขึ้นดำรงตำแหน่งเป็นเคาะลีฟะฮ์ ท่านได้ปราศรัยว่า

โอ้ ประชาชนทั้งหลาย ผู้ใดในหมู่พวกท่านที่มาจากอิรักขอให้ยืนขึ้น" แล้วพวกเขาก็ยืนขึ้น ท่านกล่าวต่อว่า "ขอเชิญพวกท่านจงนั่งลง ยกเว้นชาวกูฟะฮ์เท่านั้น" แล้วพวกเขาก็นั่งลง ท่านกล่าว ต่อไปว่า "เชิญทั้งหมดนั่งลงยกเว้นผู้ที่มาจากเผ่ามูรออด" แล้วพวกเขาก็นั่งลง ท่านกล่าวต่อไปว่า "ขอเชิญทั้งหมดนั่งลงยกเว้นผู้มาจากเผ่าก็อรนุ" แล้วทั้งหมดก็นั่งลงยกเว้นเพียงคนเดียว ท่านอุมัยรฺ จึงถามเขาว่า "ท่านเป็นชาวก็อรนีใช่ใหม?" เขาตอบว่า "ใช่" ท่านถามว่า "ท่านรู้จักอะวัยสุ อิบน์ อามิร อัล-ก็อรนีหรือเปล่า?" แล้วท่านก็บอกลักษณะของเขาแก่เขาผู้นั้น เขาตอบว่า "ใช่ รู้จัก แล้วทำไมต้องไปถามถึงเขาด้วยล่ะท่านอะมีรุลมุมินีน ฉันขอสาบานกับอัลลอฮ์ว่าในหมู่พวกเรานั้นไม่มีใครที่โง่ สติไม่สมประกอบ กระจ่าง และต่ำต้อยมากไปกว่าเขา" แล้วอุมัยรฺก็ร้องไห้ (al-Ghazayliy, n.d.: 3/222)

การคลุกคลีกับประชาชนของท่านอุมัยรฺ เราะฎิยัลลอฮุ อันฮุ ไม่เพียงแต่มีกับประชาชนในเมืองหลวงเท่านั้น แต่ท่านยังลงไปคลุกคลีและเข้าถึงประชาชนในท้องถิ่นทุรกันดารต่าง ๆ ด้วยตัวเองอีกด้วย จะเห็นได้ว่าเมื่อถึงเวลาจ่ายเงินอุดหนุนประจำปีแก่ประชาชน ท่านจะนำเงินอุดหนุนนั้นไปให้พวกเขาถึงถิ่นฐานของพวกเขาเลยทีเดียว

อัล-ฏะบะรียฺ (al-Tabariy) กล่าวถึงเรื่องนี้ว่า

ท่านอุมัยรฺเองได้แบกบัญชีของเผ่าคูซาอะฮ์ด้วยตัวท่านเองจนกระทั่งถึงที่กูดัยย์ (Quday) แล้วคนในเผ่าทุกคนต่างก็มารวมกัน โดยสตรีทุกคนทั้งหม้ายและโสดต่างมารับเงินด้วยตัวเองจาก

ท่าน จากนั้น ท่านออกเดินทางต่อและมาหยุดที่อัศฟาน (Usfan) แล้วปฏิบัติเช่นเดียวกับที่กูดัยย์ (Quday) ท่านปฏิบัติอย่างนี้จนกระทั่งเสียชีวิต (al-Tabariy, 1988: 2/570)

นอกจากนี้ เพื่อให้ได้ข้อมูลที่ถูกต้องเกี่ยวกับประชาชน ท่านจะพยายามศึกษาสภาพความเป็นอยู่ของประชาชนอยู่เสมอ ดังสังเกตว่าเมื่อกำลังอยู่ในภาวะสงคราม หรือหลังจากพิชิตเมืองได้ใหม่ๆ ท่านมักจะขอข้อมูลอย่างละเอียดเกี่ยวกับเมืองดังกล่าว เช่น การที่ท่านส่งหนังสือไปยังอิรัก เพื่อให้ผู้นำที่นั่นส่งผู้แทนสองคนมายังมะดีนะฮ์เพื่อบรรยายเกี่ยวกับชาวคราวของอิรัก และทางผู้นำอิรักก็ได้ส่งละบีด อิบนู เราะปะอะฮ์ อัล-อามิรียุ และอะดียู อิบนู หาดิม อัล-ฏอฮียุ (al-Suyuytiy, n.d.: 1/56) มาพบท่าน หรือการที่อัมรุ อิบนู อัล-อาศ ส่งมุอาวียะฮ์ อิบนู ญุคัยฮ์ เพื่อให้ข้อมูลเกี่ยวกับเมืองอเล็กซานเดรีย อียิปต์ (al-Miqriziy, n.d.: 1/207) เป็นต้น

อัล-ฏาะบะรียุได้กล่าวถึงหนังสือบางฉบับที่ท่านได้ส่งไปยังสะอัด อิบนู อบี วัคกีฮ์ฮ์ ในขณะที่กำลังทำสงครามอัล-กอดิสียะฮ์ ซึ่งทำให้ท่านสามารถเข้าถึงข้อมูลปัจจุบันของประชาชนอย่างต่อเนื่องว่า

ดังนั้น ท่านจงอธิบายให้เราเข้าใจถึงลักษณะของบ้านเรือนและเมืองของชาวมุสลิมที่อยู่ระหว่างพวกท่านกับเมืองมะดาอิน จงอธิบายเหมือนกับฉันได้เห็นด้วยตัวเอง และจงให้ฉันรู้เรื่องพวกท่านอย่างชัดเจน (al-Tabariy, 1988: 2/387)

เช่นเดียวกันกับอับลุลลอฮ์ อัล-กอรี (2453 :37) ได้วิเคราะห์ถึงสาเหตุที่กองทัพอิสลามได้รับชัยชนะในการพิชิตเปอร์เซียและโรมันว่าส่วนหนึ่งเกิดจากการเข้าถึงประชาชนของเคาะลีฟะฮ์ อุมัรฺ ท่านกล่าวว่า

ด้านความสัมพันธ์ระหว่างอุมัรฺกับทหารมุสลิมนั้นนับว่ามีความสัมพันธ์อย่างใกล้ชิดมาก ต่างกับความสัมพันธ์ของจักรพรรดิเปอร์เซียกับประชาชนของพระองค์ ต่างกับจักรพรรดิไบเซนไทน์กับประชาชนผู้อยู่ใต้การปกครอง ซึ่งทั้งสองอาณาจักรดังกล่าวมีลักษณะของความเป็นเจ้าผู้เข้าครอบครอง อีกทั้งยังรักษาเกียรติและศักดิ์ศรีของความเป็นชนชั้นศักดินาอีกด้วยและยังมีความไม่เป็นธรรมต่อผู้ใต้การปกครอง ต่างกับเคาะลีฟะฮ์อุมัรฺซึ่งเป็นทีเกรงกลัวแก่บุคคลทั่วไปแต่ทุกคนก็ยกย่องสรรเสริญและให้ความเคารพรักใคร่ในตัวท่าน

5. กล้าหาญและอดทน

ผู้นำจะต้องมีใจกล้าหาญและอดทนกับปัญหาและสิ่งยั่วยวนต่างๆ ทั้งจากภายในตัวเอง และจากประชาชนรอบข้าง จะต้องตระหนักเสมอว่าในชุมชนของตนมีทั้งคนดีและคนไม่ดี คนดีย่อมมีคนชั่วทดสอบและท้าทาย การพัฒนาสร้างที่ดีในสังคมย่อมทำให้คนคิดชั่วเสียผลประโยชน์ ผู้นำจึงต้องพร้อมที่จะเผชิญการท้าทายจากความชั่วทุกรูปแบบ หากไม่เช่นนั้นแล้วสิ่งดีๆ ที่เขาจะสร้างสรรค้ให้กับสังคมก็คงเป็นเพียงความฝันหรือน้ำผึ้งหยดเดียวที่ประชาชนยังไม่ทันได้ลิ้มลองก็หมดสิ้นเสียแล้ว

ท่านเคาะลีฟะฮ์อุมัยรฺ อิบน์ อัล-ค็อฏฏอบ เราะฎิยัลลอฮุ อันฮุ เป็นผู้นำที่มีความกล้าหาญ และอดทนเป็นอย่างสูง ซึ่งหากดูประวัติของท่านแล้ว เราจะพบว่าท่านคือมุสลิมคนแรกลุกขึ้นต่อสู้ กับผู้มีอิทธิพลแห่งเมืองมักกะฮ์จนกระทั่งสามารถปลดปล่อยชาวมุสลิมให้มีอิสระในด้านศาสนา ดังที่อับดุลลอฮ์ อิบน์ มัสอูด ได้กล่าวว่า

การเข้ารับอิสลามของอุมัยรฺเป็นการพิชิตที่ยิ่งใหญ่ การอพยพของท่านเป็นชัยชนะ และการปกครองของท่านเป็นความเมตตาปราณีจากอัลลอฮ์ เมื่อก่อนเราไม่สามารถละหมาด ณ บัยตุลลอฮ์อย่างโจ่งแจ้งได้ กระทั่งเมื่อท่านอุมัยรฺเข้ารับอิสลาม ท่านได้ต่อสู้กับพวกเหล่านั้นจนพวกเรา สามารถละหมาดที่นั่นได้ (Muhibb al-Din al-Tabariy, 1998: 1/244)

เช่นเดียวกันกับตอนที่ท่านจะอพยพไปยังเมืองมะดีนะฮ์ ในขณะที่มุสลิมทั่วไปต่างอพยพ เป็นระลอกๆ อย่างเจี๊ยบๆ และต้องเก็บเป็นความลับ เพราะกลัวจะถูกพวกกุร็อยซุสกดดันและทำ ร้าย แต่ท่านกลับไปประกาศอย่างชัดเจนที่หน้าบัยตุลลอฮ์ว่าท่านกำลังจะออกเดินทางเพื่ออพยพ ไปอยู่ที่มะดีนะฮ์ในวันและเวลาที่ชัดเจน ซึ่งท่านอะดิยฺ อิบน์ อับฎอลิบ เราะฎิยัลลอฮุ อันฮุ ได้เล่า ถึงภาพของความกล้าหาญของท่านอุมัยรฺในเหตุการณ์นี้ว่า

ทุกคนที่อพยพไปยังมะดีนะฮ์ เท่าที่ฉันทราบแล้ว ล้วนอพยพอย่างเจี๊ยบๆ กันทุกคน ยกเว้นแต่เพียงอุมัยรฺ อิบน์ อัล-ค็อฏฏอบคนเดียวเท่านั้น ซึ่งเมื่อท่านต้องการจะอพยพ ท่านถือดาบ ควบม้า และกุมลูกธนูจำนวนหนึ่งไว้ในอุ้งมือ แล้วตรงมายังกะอูบะฮ์ซึ่งมีหัวหน้าพวกกุร็อยซุสอยู่ บริเวณลานรอบๆ แล้วท่านก็เฆาะวาฟเจ็ดรอบ เสร็จแล้วมาละหมาดหลังมะกะอมสองเราะกะอัต จากนั้นท่านก็ได้มาที่วงล้อมของพวกเขาคู่ที่ละกลุ่มทีละกลุ่ม ท่านกล่าวว่า "เสียหน้ากันแล้วละที่นี้ ผู้ใดต้องการพลัดพรากจากแม่ ต้องการจะให้ลูกเป็นเด็กกำพร้า และให้ภรรยาเป็นหญิงหม้ายก็ขอ เชิญเจอกับฉันที่หลังที่ลุ่มนี้ได้เลย" ซึ่งปรากฏว่าไม่มีใครตามท่านไปเลย (al-Nawawiy, n.d.: 1/492)

จากอุปนิสัยที่กล้าหาญอดทนนี้เอง ทำให้ในปี ฮ.ศ. 14 หลังจากได้ทราบข่าวการสิ้นชีวิต ของแม่ทัพอบู อับัยดฺ อัล-ซะเกาะฟิยฺ ในสงครามกอดิสิยะฮ์ ท่านต้องการนำกองทัพออกไปต่อสู้ กับข้าศึกด้วยตัวเอง แต่เนื่องจากคณะที่ปรึกษาาระดับสูงต่างไม่เห็นด้วยเพราะเกรงว่าหากท่าน เสียชีวิตในสนามรบจะเกิดความยุ่งเหยิงเต็มเมือง ท่านจึงไม่ออกไป (al-Tabariy, 1988: 2/382)

6. เสียสละเพื่อส่วนรวม

ผู้นำจะต้องเสียสละเพื่อส่วนรวม เพราะเขาคือผู้ได้รับความไว้วางใจให้ทำภารกิจแทนพวกเขา เหล่านั้น พวกเขามอบหมายผู้นำรับผิดชอบทั้งตัวพวกเขา ลูกเมีย บ้านเรือน จนถึงสัตว์เลี้ยงัวควาย พวกเขามอบให้ผู้นำจัดการการศึกษา เศรษฐกิจ สังคม ให้ผู้นำดูแลพวกเขาทั้งยามไ้ยามป่วยและยามสุขสบาย ฯลฯ ผู้นำจึงมีภารกิจท่วมตัว มีเวลาติดลบ ไม่มีกลางวันไม่มีกลางคืนให้อยู่อย่างสุขเหมือนคนอื่น เพราะลำพังงานส่วนตัวของตัวเองก็แทบทำไม่หมดแล้ว ไหนจะต้องทำงาน

ของคนอื่นเป็นหมิ่นแค้น ผู้นำจึงต้องพร้อมเสียสละทุกสิ่งทุกอย่างและหวังเพียงในความโปรดปราน และเมตตาจากอัลลอฮ์

ท่านเคาะลีฟะฮ์อุมัยรฺ อิบน์ อัล-ค็อฏฏอบ เราะฎิยัลลอฮุ อันฮุ เป็นผู้นำที่มีความเสียสละ เพื่อส่วนรวมเป็นอย่างสูง ท่านถือว่า การทำงานเพื่อประชาชนนั้นผู้นำจะต้องปฏิบัติงานเพื่อ ส่วนรวมให้มากที่สุด ด้วยเหตุนี้ จึงทำให้บทบาทในชีวิตของท่านเป็นบทบาทในฐานะบิดาของ ประชาชนมากกว่าบิดาของลูกๆ หรือเป็นปู่ตาของหลานๆ เพียงไม่กี่คน ท่านยอมเสียสละความสุข ส่วนตัวเพื่อความสุขของส่วนรวม ยอมใช้ชีวิตด้วยความลำบากเมื่อประชาชนส่วนใหญ่อยู่ในภาวะ ลำบาก ดังเมื่อเกิดวิกฤติภัยแล้งที่แคว้นหิญาซ เมื่อปี ฮ.ศ 8 ที่ท่านถึงกับสาบานว่าจะไม่ รับประทานอาหารดี ๆ トラบใดที่ประชาชนยังอยู่ในภาวะวิกฤติ โดยท่านประทังชีวิตเพียงด้วย ขนมปังหยาบกับน้ำส้มเท่านั้น ซึ่งการรับประทานอย่างนี้ในเวลานานติดต่อกันเป็นแรมปีทำให้ ใบหน้าท่านหมองคล้ำไปตลอดชีวิต ในยามค้าคินขณะที่ประชาชนกำลังนอนพักผ่อนอย่างมี ความสุขกับครอบครัว ท่านกลับสละความสุขส่วนตัวออกไปตรวจตราความสงบเรียบร้อยของ ประชาชน หรือเมื่อมีกองคาราวานจากต่างเมืองเข้ามาในมะดีนะฮ์ ท่านก็จะออกไปเป็นยามช่วย ฝ้าดูแลพวกเขาท่ามกลางความมืดด้วยตัวเอง (al-Tabariy, 1988: 2/567) นอกจากนี้ เวลา เดินทางพร้อมกับประชาชนไปที่ไหน ๆ ท่านมักจะทำหน้าที่ให้บริการประชาชนด้วยตัวเองเสมอ

อิบนุ มัสนูร์ (Ibn Manzur) ได้กล่าวถึงความเสียสละความสุขในการรับประทานอาหาร ด้วยการงดรับประทานอาหารดี ๆ ในยามที่ประชาชนกำลังประสบความขัดสนว่า

ยะหฺยา อิบน์ สะอีดได้เล่าว่า ภรรยาของท่านอุมัยรฺได้ขี้อายให้แก่ท่านหนึ่งพะร็อก (ประมาณสิบหกลิตร) ด้วยราคาหกสิบดิรฮัม ท่านอุมัยรฺจึงถามว่า "นี่มันอะไร?" นางตอบว่า "ฉันซื้อ มันด้วยเงินของตนเองไม่ใช่เงินของท่านหรอก เชิญรับประทานเถอะ ท่านอุมัยรฺตอบว่า "ฉันจะไม่ชิม มันจนกว่าประชาชนได้ฟื้นดีขึ้น" (Ibn Manzur, n.d.:6/40)

เช่นเดียวกันกับอัล-อิสอมียฺ (al-'Isamiy) ที่ได้กล่าวถึงภาพของการให้บริการประชาชน และความเสียสละของท่านอุมัยรฺ เราะฎิยัลลอฮุ อันฮุ ในขณะที่ออกเดินทางไปกับพวกเขาว่า

ท่านอุมัยรฺนั้น -ขออัลลอฮ์ทรงโปรดปรานท่าน- ยามเมื่อท่านจะออกเดินทางไกล ท่านจะ กล่าวประกาศแก่ประชาชนตามบ้านเรือนว่า "โอ้ ประชาชนทั้งหลาย พวกท่านเตรียมเดินทางกันได้ แล้ว" แล้วก็จะมีคนกล่าวว่า "โอ้ ประชาชนทั้งหลาย บัดนี้จะมีรุลมุมินีนได้ประกาศแก่พวกท่านแล้ว เชิญทุกคนทำการเตรียมพร้อมเพื่อเดินทางได้แล้ว" จากนั้นท่านจะกล่าวประกาศครั้งที่สองว่า "ออก เดินทางเดี๋ยวนี้" แล้วทั้งหมดก็จะกล่าวว่า "ทุกคนเชิญขึ้นพาหนะได้แล้ว บัดนี้ท่านจะมีรุลมุมินีนได้ เชิญชวนเป็นครั้งที่สองแล้ว" และเมื่อพวกเขาเริ่มออกไป ท่านก็ขี้อูฐของท่านโดยที่ตัวของท่านมีถุง อาหารสองถุง ถุงหนึ่งมีขนมปังและอีกถุงหนึ่งมีอินทผลัมอยู่ ด้านหน้ามีถุงน้ำ ด้านหลังมีถัง ซึ่งทุก ครั้งที่ท่านพักแวะท่านจะเอาขนมปังมาใส่ในถัง แล้วก็ขังน้ำกลางกระโจมให้กับผู้มาติดต่อหรือมา ขอคำตัดสินได้เต็ม ท่านจะกล่าวกับเขาว่า "เชิญท่านรับประทานขนมปังกับอินทผลัมซิ" แล้วท่านก็

ออกเดินทางต่อ โดยท่านจะหวนกลับมายังสถานที่ ๆ ผู้คนเพิ่งออกไปเพื่อตรวจสอบความเรียบร้อย ซึ่งหากพบสิ่งใด ๆ ตกอยู่ท่านก็จะเก็บไป หรือหากพบคนที่พาหนะขัดข้อง ท่านก็จะจัดการเข้าพาหนะให้เขาและนำทางเขาไปตามร่องรอยของผู้คนก่อนหน้า และเมื่อตะวันขึ้นในวันรุ่งขึ้น ผู้คนจะไม่รีบตรวจดูสิ่งของของตัวเอง เขาจะกล่าวว่า "เดี๋ยว รอให้ท่านอะมีรุลมุมีนีนมาถึงก่อน" แล้วท่านอุมัร ก็มาถึงในสภาพที่อุฐของท่านเหมือนกับไม้แขวนเสื้อที่เต็มไปด้วยสิ่งของตกค้างของผู้คน แล้วต่างคนก็เริ่มเข้ามาหาและบอกว่า "ไอ้ อะมีรุลมุมีนีน ถุงน้ำของฉัน" ท่านย้อนว่า "เป็นไปได้อย่างไร คนใจเย็นๆ ถึงกับลืมถุงน้ำที่เขาค้มและเอาน้ำละหมาดในนั้น? จะให้ฉันนี่คอยเฝ้าดูตลอดเวลา จะให้ฉันเบิกตาค้างตลอดคืนหรือไง?" แล้วท่านก็มอบถุงน้ำนั้นให้ แล้วก็มีคนอื่นมาบอกอีกว่า "ไอ้ ท่านอะมีรุลมุมีนีน ธนูของฉัน" และอีกคนหนึ่งจะมาบอกว่า "เชือกของฉัน" หรือสิ่งต่างๆ ที่พวกเขาลืมหรือทำหล่น โดยพวกเขาจะบอกรูปพรรณของมันแล้วท่านก็ยื่นส่งกลับไปให้เขา (al-'Isamiy, 1998: 2/476-477)

สำหรับในด้านการเสียสละทรัพย์สินนั้น ท่านคือบุคคลต้นแบบที่ทำการบริจาคแบบ "บริจาคผล ถือกรรมสิทธิ์คืน" (al-'Askariy, 1997: 127) เนื่องจากท่านได้มอบรายได้จากสวนอินทผลัมที่ค้อยบัวร์ซึ่งเป็นทรัพย์สินที่ท่านหวงแหนและมีค่ามากที่สุดให้กับผู้ยากไร้และเพื่อการสงเคราะห์ในด้านต่างๆ ในสมัยนั้นมีผู้ห่มมัด ศีลลัลลอฮฺ อะลัยฺยิ วะสลัลัม ดังที่ อิบน์ฮิบบาน (Ibn Hibban) ได้กล่าวถึงเรื่องนี้ว่า

ท่านอุมัร อิบน์ อัล-ค็อฎฏ็อบได้ปรึกษากับท่านเราะฮ์ลุลลอฮฺว่า "ฉันมีที่ดินแปลงหนึ่งอยู่ ที่ค้อยบัวร์ซึ่งฉันไม่เคยมีทรัพย์สมบัติใดๆ ที่มีค่ามากกว่านี้ ท่านเห็นสมควรให้ฉันทำอะไรละ?" ท่านเราะฮ์ลุลลอฮฺตอบว่า "หากท่านประสงค์ ท่านก็สามารถครอบครองกรรมสิทธิ์แต่บริจาคผลประโยชน์ของมัน" แล้วท่านอุมัรก็ถือครองกรรมสิทธิ์และบริจาคผลประโยชน์ของมัน โดยห้ามขาย ห้ามมอบ ห้ามถือเป็นมรดก แต่ผลประโยชน์ทั้งหมดจะใช้บริจาคแก่คนยากไร้ คนขัดสนในยามเดินทาง ส่วนที่เหลือให้มอบแก่โครงการเพื่อหนทางของอัลลอฮฺและผู้ไร้ถิ่นฐาน ทั้งนี้ผู้ดูแลสามารถใช้จ่ายประโยชน์ได้ตามสมควร

และสิ่งที่สะท้อนให้เห็นถึงการเสียสละเพื่อส่วนรวมอย่างใหญ่หลวงของท่านอุมัร เราะฮ์ลุลลอฮฺ อันฮฺ ก็คือการเสียสละอำนาจให้กับประชาชนโดยไม่คิดที่จะมอบให้แก่ลูกหลานหรือคนใกล้ชิดได้สืบทอด ทั้งๆ ที่มีอำนาจอย่างเต็มที่ที่จะทำอย่างนั้นได้ ซึ่งการเสียสละนี้เป็นสิ่งที่ยืนยันถึงความบริสุทธิ์ใจในการเสียสละสิ่งอื่นๆ ว่ามิใช่เป็นการเสียสละอย่างเสแสร้ง หรือเป็นการ "เสียสละปลาเล็กเพื่อหวังจะให้ปลาใหญ่" อย่างที่หลายคนมักถือปฏิบัติ ทั้งนี้ท่านได้ให้คำตอบแก่ผู้ที่เสนอให้แต่งตั้งอับดุลลอฮฺ อิบน์ อุมัร ผู้เป็นบุตรชายให้ดำรงตำแหน่งเคาะลีฟะฮ์สืบต่อจากท่านว่า

ฉันไม่พึงให้พวกฉันได้เป็นผู้นำของพวกเขาอีกแล้ว ฉันไม่ต้องการจะสืบทอดอำนาจให้ผู้ใดในบ้านของฉันต่อไป หากสิ่งที่ฉันกระทำมาเป็นความดี พวกเราก็ได้รับกันแล้ว และหากว่าเป็นความชั่วพวกเราก็จะได้ปลดปล่อยไปจากมัน ในบรรดาคนในบ้านอุมัรขอให้อุมัรคนเดียวที่พอที่ต้องถูก

ตรวจสอบและไต่สวนเกี่ยวกับความรับผิดชอบต่อภาระงานของประชาชาติปีมูหัมมัด ฉันได้ทุ่มเทอย่างเต็มที่แล้วและห้ามมิให้ใครในบ้านมาสืบอำนาจ ซึ่งหากฉันรอดพ้นอย่างมือเปล่าไม่มีบาปหรือไม่ได้บุญก็สบายใจแล้ว ดังนั้น จึงคิดให้ดีซิ หากฉันแต่งตั้งคนสืบทอด คนที่ดีกว่าฉันก็เคยแต่งตั้งมาแล้ว (คืออับบูกุร) และหากฉันปล่อยเรื่องนี้โดยไม่แต่งตั้งใคร คนที่ดีกว่าฉันก็เคยปล่อยไม่แต่งตั้งใครมาแล้ว (คือท่านนบีมูหัมมัด -ศ็อลลัลลอฮุ อะลัยฮิ วะสัลลัม-) (al-Tabariy, 1988: 2/580)

7. มีวิสัยทัศน์กว้างไกล

ผู้นำจะต้องมีวิสัยทัศน์เป็นของตัวเอง ประเมินสังคมถูกต้องตามเป็นจริง สามารถคาดคะเนทิศทางของสังคมทั้งในระยะสั้นและระยะยาวพร้อมกับวางแผนเพื่อแก้ปัญหาและผลักดันให้สังคมดำเนินไปสู่อนาคตที่สดใสดังเขาคาดหมายได้

ท่านอุมร์ อิบน์ อัล-ค็อฏฏอบ เราะฎิยัลลอฮุ อันฮุ เป็นผู้นำที่มีวิสัยทัศน์กว้างไกลมาก สังเกตได้จากการตัดสินใจเพื่อแก้ปัญหาหรือริเริ่มสิ่งใหม่ ๆ ที่ไม่มีใครปฏิบัติมาก่อน เช่นเมื่อเกิดปัญหาภัยแล้งที่แคว้นหิญาซทำให้สินค้าขาดแคลนและมีราคาแพง ท่านตัดสินใจสั่งให้อัมร์ อิบน์ อาศซำหลวงประจำแคว้นอียิปต์ทำการขุดคลองเพื่อเชื่อมต่อระหว่างแม่น้ำไนล์กับทะเลแดง เพื่อแก้ปัญหาสินค้าขาดแคลนและมีราคาแพงอย่างถาวรเนื่องจากอียิปต์ถือเป็นอู่ข้าวอู่น้ำของตะวันออกกลางตั้งแต่อดีตจนถึงปัจจุบัน โดยคลองใหม่นี้ถูกขุดขึ้นเริ่มจากริมฝั่งแม่น้ำไนล์ในกรุงไคโรจนถึงอ่าวสุเอซ มีระยะทางประมาณ 80 กิโลเมตรซึ่งหลังจากใช้เวลาขุดประมาณแปดเดือน คลองใหม่ที่มีชื่อว่า "คลองอะมีร์ลุมินีน" ก็ใช้งานได้ และทันทีที่เรือสามารถแล่นจากอียิปต์มายังทะเลแดง ปรากฏว่าราคาสินค้าในตลาดมะดีนะฮ์ก็ลดลงเท่ากับราคาสินค้าที่ตลาดอียิปต์ทันที ทำให้เกิดผลดีทางเศรษฐกิจแก่ทั้งสองเมือง เพราะอียิปต์สามารถระบายสินค้าได้อย่างรวดเร็วในขณะที่ชาวหิญาซสามารถบริโภคในราคาถูก (Ibn 'Athir, n.d.: 1/448)

เช่นเดียวกับการเป็นผู้ริเริ่มวางปฏิทินอิสลาม การกำหนดให้จัดการประชุมสัมมนาเพื่อตรวจสอบและศึกษาปัญหาและแนวทางแก้ไขเป็นแคว้น ๆ ซึ่งคล้ายคลึงกับการประชุมสัญจรในปัจจุบัน การกำหนดให้มีการประชุมสามัญประจำปี ณ เมืองมักกะฮ์ในช่วงเทศกาลหัจญ์ อันเป็นการประชุมร่วมระหว่างเคาะลีฟะฮ์สุลต่านกับข้าหลวงทั้งหมด การเริ่มมีการประกาศของรัฐเป็นลายลักษณ์อักษรและแจกจ่ายทั่วทุกแคว้น การจัดตั้งค่ายทหารถาวรพร้อมกับกำหนดให้มีการเกณฑ์ทหารภาคบังคับ การก่อตั้งโรงผลิตเหรียญดิรฮัมเพื่อให้มีเงินสกุลอิสลามเป็นเอกเทศ การเน้นให้ประชาชนฝึกวิชาชีพ การเน้นให้ประชาชนเรียนวิชาดาราศาสตร์ การบันทึกทรัพย์สินของข้าหลวงก่อนดำรงตำแหน่งและให้คืนทรัพย์สินครึ่งหนึ่งของจำนวนที่เหลือเมื่อพ้นตำแหน่งหากเห็นว่าร่ำรวยผิดปกติ ตลอดจนการกำหนดเวลาทดลองปฏิบัติงานแก่ข้าหลวง 1 ปี ซึ่งหากทำดี ก็จะต่ออายุถึง 4 ปี ทั้งหมดนี้ ย่อมเป็นสิ่งที่แสดงถึงวิสัยทัศน์อันยาวไกลของท่านทั้งสิ้น

ท่านอุมร์ เราะฎิยัลลอฮุ อันฮุ ได้ให้วิสัยทัศน์ในการมองคนของท่านว่า

พวกท่านจงอย่ามองคนตรงการถือศีลอดและการละหมาดของเขา แต่จงมองตรงการมี
สัจจะเวลาเขาพูดจา การมีความรับผิดชอบในสิ่งที่ได้รับมอบหมาย และการไม่ทำความชั่วเมื่อมี
โอกาส (Abi Na'im al-Asbahaniy, 1405 A.H.: 3/27)

8. มั่นคงในความคิด

การมีความคิดที่มั่นคงหรือการยืนหยัดในหลักการถือเป็นคุณสมบัติสำคัญของการเป็น
ผู้นำที่ดี เพราะเป็นธรรมดาที่ผู้นำย่อมมีความคิดและมุมมองที่ยาวไกลกว่าผู้อื่น แต่บางทีหรือ
บ่อยครั้งที่ความคิดอันรอบคอบและยาวไกลของเขาจะถูกคัดค้านโดยคณะที่ปรึกษาและผู้ใกล้ชิด
เพราะพวกเขาเองไม่ถึงอย่างที่ผู้นำมอง ผู้นำจึงจะต้องยืนหยัดในความคิดของตัวเอง ไม่ผันแปร
และอ่อนไหวทันทีที่ได้รับการคัดค้านและต่อต้าน เขาจะต้องพยายามชี้แจงโน้มน้าวให้คนอื่นเห็นดี
ด้วยกับความคิดของเขาหากเขามั่นใจว่าสิ่งนั้นเป็นสิ่งที่ดีและมีเหตุผล

ท่านอุมัรเราะฎิยัลลอฮุ อันฮุ ก็เช่นกัน ในฐานะเป็นผู้นำที่มีความคิดยาวไกลและเป็นผู้ค้น
คิดงานใหม่ ๆ หลายประการนับตั้งแต่สมัยท่านนบี - ศ็อลลัลลอฮุ อะลัยฮิ วะสัลลัม - ท่านอุมัร
เราะฎิยัลลอฮุ อันฮุ จนถึงสมัยของท่านเอง หลายครั้งที่เดียวที่ท่านต้องประสบกับเสียงคัดค้านของ
คณะที่ปรึกษาหรือประชาชน แต่ท่านก็พยายามผลักดันสิ่งที่ท่านมุ่งมั่นเพื่อให้ที่ประชุมยอมรับ
เสมอ

สิ่งที่สะท้อนถึงการมีความคิดเห็นที่มั่นคงและการยืนหยัดในความเห็นของตัวเองของเคาะ
ลีฟะฮ์อุมัรฺที่เด่นชัดและมีผลต่อคนรุ่นหลังมากที่สุด ในประวัติศาสตร์การปกครองของท่านดูเหมือน
จะเป็นกรณีการยกเลิกการแบ่งปันดินแดนเมืองใหม่ให้แก่บรรดาเหล่าทหารผู้พิชิตดินแดน ไม่ว่าจะ
เป็นดินแดนอิรัก ชาม หรืออียิปต์ จากธรรมเนียมที่เคยปฏิบัติตกทอดมาตั้งแต่สมัยนบีมุหัมมัด -
ศ็อลลัลลอฮุ อะลัยฮิ วะสัลลัม - และเคาะลีฟะฮ์อุมัรฺ เราะฎิยัลลอฮุ อันฮุ ที่กำหนดให้แบ่งปันสี่
ส่วนห้าของที่ดินและทรัพย์สินในเมืองที่แพ้สงคราม (ไม่ใช่ยอมแพ้โดยสงบ) ให้แก่เหล่าทหารผู้สู้รบ
และอีกหนึ่งส่วนหนึ่งที่เหลือจะมอบให้รัฐ (ดูคำอธิบายเรื่องนี้ ในการอธิบายอัลกุรอาน สูเราะฮ์ อัล-
อันفال อายัตที่ 41) ซึ่งตามความคิดของท่านอุมัรฺนั้น ดินแดนใหม่เหล่านี้สมควรต้องเป็น
ทรัพย์สินของประชาชนทั้งหมดทั้งที่ผู้ที่เกิดมาแล้วหรือผู้ที่ยังไม่เกิดมา มันไม่สมควรจะตกเป็น
สมบัติของกลุ่มหนึ่งกลุ่มใดเป็นการเฉพาะ เพราะหากพื้นที่ขนาดมหึมาและทรัพย์สินจำนวน
มากมายมหาศาลอย่างนี้ต้องถูกแบ่งปันในหมู่ทหารเพียงไม่กี่แสนนาย ความร่ำรวยมั่งคั่งของรัฐก็
จะไม่กระจายแก่ประชาชนอย่างทั่วถึง และประเทศทั้งประเทศก็จะตกเป็นสมบัติของประชาชน
เพียงไม่กี่ตระกูล ซึ่งสิ่งนี้เป็นการขัดต่อเจตนารมณ์ของอิสลาม อีกทั้งยังมีสิ่งที่น่าสังเกตรึก็คือใน
สมัยนบีมุหัมมัด - ศ็อลลัลลอฮุ อะลัยฮิ วะสัลลัม - และเคาะลีฟะฮ์ อุมัรฺ เราะฎิยัลลอฮุ อันฮุ นั้น
เมืองที่แพ้สงครามเป็นเมืองเล็กๆ ที่มีทรัพย์สินและประชากรไม่มาก อย่างคือยบับ และบรรดานักรบ
ส่วนใหญ่ยังอยู่ในสภาพที่ยากจน อย่างบิลาล หรืออัมมารุ อิบนุ ยาสิรแต่ในสมัยท่านอุมัรฺนั้น
เมืองที่แพ้สงครามนั้นมีขนาดใหญ่และมีทรัพย์สินและผู้คนมากมาย เช่นอิรัก อิหร่าน ซีเรีย อียิปต์

เป็นต้น และบรรดาทหารส่วนใหญ่ก็เริ่มมีทรัพย์สินพอประมาณแล้ว ท่านจึงย้ายจุดยืนของท่านใน อันที่จะไม่แบ่งปันทรัพย์สินของชาติให้แก่เหล่าทหารอีกต่อไป ท่านย้ำว่าที่กระทำเช่นนี้เพราะเห็น แก่ผลประโยชน์ของบุตรหลานคนรุ่นใหม่เป็นสำคัญ ท่านกล่าวว่า

ขอสาบานกับผู้ชีวิตของฉันอยู่ในพระหัตถ์ของพระองค์ว่า หากไม่ใช่เพราะไม่อยากจะให้ ประชาชนคนสุดท้ายต้องเกิดมาอย่างล่อนจ้อนไม่มีสมบัติใดๆ แล้ว แนนอน ทุกหมู่บ้านที่ถูกพิชิต ได้ ฉันจะต้องแบ่งและจัดสรรอย่างที่ท่านเราะสุลุลลอฮฺเคยแบ่งและจัดสรรเมื่อคือยบรูมา แต่ฉัน กลับปล่อยให้มันเป็นแหล่งทำกินของประชาชนทั่วไปได้แบ่งปันกัน (al-Bukhariy, 1987: 4/1548: 4994)

สิ่งนี้หากไม่ใช่เพราะการมีความคิดที่มั่นคงของท่านแล้ว โอกาสที่จะต้องล้มเลิกความคิด และโอนอ่อนตามกระแสที่เคยปฏิบัติมาก็ย่อมเป็นไปได้สูง เพราะไม่เพียงแต่ท่านคนเดียวที่ถูกรบ ไร้และโดนกล่าวหาจากผู้คัดค้านว่าใช้อำนาจปฏิบัติการในสิ่งที่สวนทางกับการปฏิบัติของนบี มุหัมมัด-ศ็อลลัลลอฮฺ อะลัยฮิ วะสัลลิม-และท่านออบูบักรฺ เราะฎิยัลลอฮฺ อันฮฺ แต่ข้าหลวง ผู้ปกครองพื้นที่ต่าง ๆ ทั้งสะอูด อิบน์ อิบวักก็อศ ที่อิรัก, อัมรฺ อิบน์ อัล-อาศ ที่อียิปต์, หรือออบู อุษัยดะฮฺที่ซาม ต่างก็ถูกเหล่าทหารเรียกร้องให้จัดสรรพื้นที่ให้กับพวกเขา ท่านจึงต้องใช้ทั้ง หลักการ และเวลา ตลอดจนต้องลงพื้นที่เพื่อจัดการประชุมกับเหล่าทหารด้วยตัวเองเพื่อชี้แจงให้ ทุกคนได้เข้าใจ

อิหม่าม อัล-สุยูฎียฺได้บันทึกบรรยากาศของเหตุการณ์ที่เกิดขึ้นทั่วภูมิภาคทั้งกับตัวท่าน เคาะลีพะฮฺเอง และกับข้าหลวงที่อิรัก ซาม และอียิปต์ว่า

อิบรอฮีม อัต-ตัยมีเย ได้เล่าว่า หลังจากชาวมุสลิมได้พิชิตเมืองใหม่ พวกเขาคุยกับท่าน อุมร์ว่า "ขอให้ท่านจงแบ่งและจัดสรรมันให้เราเถอะ พวกเราพิชิตมันได้ด้วยกำลัง" (ไม่ใช่ด้วย สุนธิสัญญา) ท่านปฏิเสธ และตอบว่า "แล้วจะเหลืออะไรให้กับชาวมุสลิมที่เกิดมาหลังจากพวก ท่านล่ะ? ฉันกลัวว่าพวกท่านจะแย่งกันทำลายแหล่งน้ำ" ท่านจึงรับรองสิทธิในที่ดินของประชากร ใหม่ โดยให้พวกเขาชำระภาษีประจำตัว (ภฺิชยะฮฺ) และภาษีที่ดิน (เคาะรอจ) (al-Suyuti, n.d.: 28/367: 31287)

ส่วนที่อิรักก็เกิดเรื่องในทำนองเดียวกัน ซึ่งท่านอุมร์ได้ส่งหนังสือไปยังสะอูด ตอนที่พิชิต อิรักได้ว่า

ฉันได้รับหนังสือของท่านที่ระบุว่ามีคนขอให้ท่านแบ่งสรรทรัพย์สินเขาะนิมะฮฺและสิ่ง ที่อัลลอฮฺประทานให้กับพวกเขา ซึ่งเมื่อท่านได้รับหนังสือของฉันฉบับนี้ ขอให้ท่านตรวจดูสิ่งที่คุณ เขานำมาให้ท่านที่ค่ายทหารไม่ว่าจะเป็นม้าหรือสมบัติอื่นๆ แล้วจงจัดสรรมันให้กับมุสลิมผู้เข้าร่วม สงคราม และจงปล่อยให้ดินและแม่น้ำให้แก่เจ้าของผู้ทำประโยชน์ตามเดิม เพื่อมันจะได้เป็นสมบัติ ของประชาชนมุสลิมทั้งหมด เพราะหากท่านจัดสรรมันแก่ผู้ร่วมสงครามแล้ว จะไม่มีอะไรเหลือให้ผู้ มาภายหลังอีกเลย (al-Bayhaqiy, 1344 A.H.:2/41: 18832)

และประชาชนจากแถบซีเรีย จอร์แดน เลบานอน และปาเลสไตน์ก็เช่นเดียวกัน ท่านกล่าวถึงหนังสือที่บิดาลและพวกได้ส่งมายังมะดีนะฮ์เพื่อขอให้ท่านเคาะลีฟะฮ์ฮุจญัดศรรที่ดินว่า

“แท้จริง ทรัพย์สินแพ่งสงครามที่เราได้รับนี้ หนึ่งในห้าเป็นของท่าน ส่วนที่เหลือเป็นของเรา ไม่มีอะไรเหลือให้กับผู้อื่นดังที่ท่านนบีเคยจัดสรรที่เมืองค็อยบ์รฺ” ท่านอุมร์จึงตอบไปยัง “ฉันจะไม่ทำอย่างที่ท่านพูดหรอก แต่ฉันจะให้มันเป็นของสาธารณะเพื่อชาวมุสลิมทั้งหมด” (al-Bayhaqiy, 1344 A.H.:2/67: 18856)

ส่วนที่อียิปต์ ข้าหลวงอัมรฺ อิบน์ อัล-อาศ ก็ต้องถูกอัล-ซุเบรฺ อิบน์ อัล-เอาวาม กัดดันด้วยเช่นกัน ดังที่อัล-บัยหะกียฺได้กล่าวว่า

ฉันได้ยินสุฟยาน อิบน์ วัฮบฺ อัล-เคาลานียฺ เล่าว่า "หลังจากที่พวกเราสามารถพิชิตอียิปต์โดยไม่มีสนธิสัญญา อัล-ซุเบรฺ อิบน์ อัล-เอาวามก็ได้ลุกขึ้นพูดว่า "โอ้ อัมรฺ อิบน์ อัล-อาศ ขอให้ท่านจงจัดสรรมัน" อัมรฺตอบว่า "ไม่ ฉันจะไม่แบ่งมัน" อัล-ซุเบรฺกล่าวว่า "ขอสาบานกับอัลลอฮ์ ท่านจะต้องจัดสรรมันอย่างแน่นอนดังที่ท่านเราะฮ์สุลุลลอฮ์เคยจัดสรรที่ค็อยบ์รฺ" อัมรฺ ตอบว่า "ขอสาบานกับอัลลอฮ์ ฉันจะไม่จัดสรรมันจนกว่าฉันจะมีหนังสือแจ้งไปยังท่านอะมีรุลมุมีนีน" แล้วอุมร์ก็มีหนังสือตอบมาว่า "ฉันตั้งมั่นไว้เพื่อให้ลูกหลานที่นี้จะได้ทำหน้าที่รบรากับศัตรูกันต่อไป" (al-Bayhaqiy, 1344 A.H.:2/406: 13208)

นี่คือบรรยากาศทั่วไปที่เกิดขึ้นหลังจากท่านได้มีคำสั่งยกเลิกการแบ่งสรรที่ดินให้กับทหารผู้เข้าร่วมสงคราม แต่เนื่องจากทหารของท่าน ส่วนใหญ่เป็นทหารที่มีคุณธรรมและยึดมั่นในหลักการอิสลามอย่างเคร่งครัด ท่านจึงสามารถใช้หลักการอิสลามมาชี้แจงจนพวกเขาพอใจโดยได้ยกบทบัญญัติในอัลกุรอานต่อไปนี้อ่านและอธิบายแก่บรรดาเหล่าทหารผู้ร่วมประชุมว่า

﴿ مَا أَفَاءَ اللَّهُ عَلَى رَسُولِهِ مِنْ أَهْلِ الْقُرَىٰ فَلِلَّهِ وَلِلرَّسُولِ وَلِذِي الْقُرْبَىٰ وَالْيَتَامَىٰ وَالْمَسْكِينِ وَابْنِ السَّبِيلِ كَيْ لَا يَكُونَ دُولَةً بَيْنَ الْأَغْنِيَاءِ مِنْكُمْ وَمَا آتَاكُمُ الرَّسُولُ فَخُذُوهُ وَمَا نَهَاكُمْ عَنْهُ فَانْتَهُوا وَاتَّقُوا اللَّهَ إِنَّ اللَّهَ شَدِيدُ الْعِقَابِ ﴿٧﴾ لِلْفُقَرَاءِ الْمُهَاجِرِينَ الَّذِينَ أُخْرِجُوا مِنْ دِيَارِهِمْ وَأَمْوَالِهِمْ يَبْتَغُونَ فَضْلًا مِنَ اللَّهِ وَرِضْوَانًا وَيَنْصُرُونَ اللَّهَ وَرَسُولَهُ أُولَئِكَ هُمُ الصَّادِقُونَ ﴿٨﴾ الحشر: ٧ - ٨

ความว่า : และสิ่งใด ๆ ที่อัลลอฮ์ทรงมอบให้เราะฮ์สุลของพระองค์ที่ยึดมาได้จากชาวเมือง (ที่แพ่งสงคราม) สิ่งนั้นย่อมเป็นกรรมสิทธิ์ของอัลลอฮ์และเราะฮ์สุลของพระองค์ และเป็นกรรมสิทธิ์ของญาติสนิท เด็กกำพร้า ผู้ยากไร้ และผู้เดินทางที่ไร้ที่อาศัย เพื่อมันจะได้ไม่หมุนเวียนเพียงเฉพาะในวงผู้มั่งมีในหมู่พวกเจ้า และอันใดที่เราะฮ์สุลได้นำมายังพวกเจ้า ก็จงยึดเอาไว้ และอันใดที่ท่านห้ามพวกเจ้าก็จงละเว้นเสีย และพวกเจ้าจงยำเกรงอัลลอฮ์เถิด แท้จริงอัลลอฮ์นั้นเป็นผู้ทรงเข้มงวดในการลงโทษ (สิ่งที่ยึดมาได้นั้น) เป็นสมบัติของบรรดาผู้

อพยพที่ขัดสนซึ่งถูกขับออกจากบ้านเกิดเมืองนอนและต้องทอดทิ้งทรัพย์สิน เพื่อแสวงหาความโปรดปรานและความยินดีจากอัลลอฮ์ อีกทั้งยังช่วยเหลือ อัลลอฮ์และเราะสูลของพระองค์ คนเหล่านั้นแหละคือผู้สัจจริง (อัล-หัชรู : 7-8)

ท่านอุมัรอธิบายชี้แจงว่า "ขอสาบานกับอัลลอฮ์ มันไม่ใช่เป็นสมบัติเฉพาะของพวกเขา เพียงพวกเขาเท่านั้น" แล้วท่านก็อ่านต่อไปว่า

﴿ وَالَّذِينَ تَبَوَّءُوا الدَّارَ وَالْأَيْمَانَ مِنْ قَبْلِهِمْ يُحِبُّونَ مَنْ هَاجَرَ إِلَيْهِمْ وَلَا يَجِدُونَ فِي صُدُورِهِمْ حَاجَةً مِمَّا أُوتُوا وَيُؤْتُونَ عَلَى أَنْفُسِهِمْ وَلَوْ كَانَ بِهِمْ خَصَاصَةٌ وَمَنْ يُوقِ شَحْنًا نَفْسِهِ فَأُولَئِكَ هُمُ الْمُفْلِحُونَ ﴿٩﴾ وَالَّذِينَ جَاءُوا مِنْ بَعْدِهِمْ يَقُولُونَ رَبَّنَا اغْفِرْ لَنَا وَلِإِخْوَانِنَا الَّذِينَ سَبَقُونَا بِالْإِيمَانِ وَلَا تَجْعَلْ فِي قُلُوبِنَا غِلًّا لِلَّذِينَ ءَامَنُوا رَبَّنَا إِنَّكَ رَءُوفٌ رَحِيمٌ ﴿١٠﴾ ﴾ الحشر : ٩ - ١٠

ความว่า : และบรรดาผู้ที่ได้ปลุกบ้านเรือนและความศรัทธาเตรียมไว้ก่อนพวกเขาจะอพยพมาถึงซึ่งต่างรักใคร่ผู้ที่อพยพมายังพวกเขาโดยในหัวใจพวกเขาไม่มีความต้องการหรือความอิจฉาในสิ่งที่คนเหล่านั้นได้รับมอบ และพวกเขา ยังให้สิทธิแก่ผู้อื่นก่อนตัวเองถึงแม้ว่าพวกเขายังมีความต้องการอยู่มากก็ตาม และผู้ใดปกป้องความตระหนี่ที่อยู่ในตัวของเขา คนเหล่านั้นคือผู้ประสบความสำเร็จ และบรรดาผู้ที่มาหลังจากพวกเขาโดยพวกเขาบอกว่าข้าแต่พระเจ้าของเรา ขอทรงโปรดอภัยให้แก่เราและแก่พี่น้องผู้ซึ่งได้มีความศรัทธาก่อนหน้าเรา และขอพระองค์อย่าสร้างความคิดแค้นต่อบรรดาผู้ศรัทธาให้เกิดขึ้นในหัวใจของเรา ข้าแต่พระเจ้าของเรา แท้จริงพระองค์นั้นทรงเป็นผู้ทรงเอ็นดู ผู้ทรงเมตตาเสมอ (อัล-หัชรู : 9-10)

ท่านกล่าวเสริมท้ายว่า "ขอสาบานกับอัลลอฮ์ มุสลิมทุกคนย่อมมีสิทธิในทรัพย์สินนี้ ไม่ว่าเขาจะได้รับแล้วหรือยังไม่ได้รับ จนแม้กระทั่งคนเลี้ยงสัตว์ที่อยู่ที่เขาเดนกก็ตาม" (al-Bayhaqiy, 1994:6/351: 12781)

นี่คือบางตัวอย่างที่แสดงถึงการมีความคิดที่มั่นคงของเคาะลีฟะฮ์อุมัร อิบน์ อัล-ค็อฏฏอบ เราะวะฎียัลลอฮ์ อันฮ์ ซึ่งผลการตัดสินใจยืนหยัดในความคิดนี้เองที่ทำให้เกิดกรรมที่ดินเพื่อทำการสำรวจและขึ้นทะเบียนที่ดิน ทำให้รายได้ของกองคลังขยับตัวขึ้นสูงในทันทีที่มตินี้ถูกนำไปปฏิบัติ และด้วยรายได้อันมหาศาลนี้เองที่ทำให้เกิดการพัฒนาด้านต่างๆ และนำรัฐอิสลามไปสู่การ

เปลี่ยนแปลงครั้งยิ่งใหญ่

9. รับฟังเหตุผล

การยอมรับและรับฟังความคิดเห็นของผู้อื่นนับเป็นอีกหนึ่งลักษณะของการเป็นผู้นำที่ดี เพราะเมื่อผู้นำรับฟังความคิดเห็นของคนอื่น เขาก็จะสามารถคัดกรองเอาความคิดเห็นที่ดีที่สุดมาปฏิบัติซึ่งจะเป็นประโยชน์อย่างมากทั้งกับตัวเองและประชาชน ในขณะเดียวกัน หากผู้นำหลงตัวเอง มองว่าความคิดตัวเองสมบูรณ์แบบเบ็ดเสร็จ เขาและสังคมก็ต้องพลอยหมดโอกาสจะได้รับพลอยเม็ดเงินซึ่งบางทีอาจได้รับจากประชาชนชั้นต่ำสุดในสังคมก็เป็นได้

เคาะลิฟะฮุคคุมร์ เราะฎิยัลลอฮุ อันฮุ นั้นแม้ว่ามีความโดดเด่นในฐานะผู้บุกเบิกความคิดใหม่ ๆ ตลอดจนเป็นผู้ยืนหยัดและมั่นคงในความคิดที่ตนเห็นชอบ แต่บ่อยครั้งที่ความคิดเหล่านี้เป็นความคิดที่เกิดจากการเสนอแนะของคนอื่น และบ่อยครั้งที่ท่านยอมรับว่าตัวเองคิดผิดหลังจากที่ได้รับฟังเหตุผลของผู้อื่น เช่นกรณีการล้มเลิกความคิดที่จะออกไปทำสงครามนิฮายันดูด้วยตัวเองหลังจากได้รับฟังเหตุผลต่างๆ ซึ่งอิบนุลอะซีร์ได้กล่าวถึงเรื่องนี้ว่า

ท่านอุมร์ได้ประชุมร่วมกับประชาชนและกล่าวแก่พวกเขาว่า "วันนี้เป็นวันกำหนดอนาคตข้างหน้า ซึ่งฉันเห็นว่าฉันสมควรจะออกเดินทางไปพร้อมกับทหารของฉันและคนที่ฉันสามารถจะเกณฑ์พวกเขาได้ แล้วฉันก็ไปปักหลักอยู่ใจกลางระหว่างสองเมืองนี้แล้วก็เชิญชวนพวกเขาให้ออกไปทำสงครามด้วยกัน โดยฉันจะเป็นกองหลังให้กับพวกเขาจนกว่าอัลลอฮ์จะทำให้พวกเขาพ่ายแพ้และประทานสิ่งที่ฉันต้องการ ซึ่งหากอัลลอฮ์ให้พวกเขาพ่ายแพ้ ฉันก็จะได้กวาดต้อนพวกเขาถึงในบ้านเมืองของพวกเขาเองเลยทีเดียว (Ibn Athir, n.d.: 1/454)

อิบนุลญะฮิซีย (Ibn al-Jawziy) ที่ได้กล่าวถึงเรื่องนี้ต่อไปว่า

ฎ็อลหะฮุจิงลุกซึนกล่าวว่า "ท่านคือผู้ที่รับผิดชอบในเรื่องนี้ และท่านเป็นผู้เชี่ยวชาญด้วยประสบการณ์ ดังนั้น จงเรียกเถอะเราจะมา จงสั่งเถอะเราจะทำ เพราะท่านเป็นผู้นำที่จำเรือก้าวหน้า" แล้วเขาก็นั่งลง ท่านอุมร์จึงกล่าวต่อว่า "ไหนคนอื่น จงพูดซิ" แล้วอุษมานก็ลุกขึ้นพูดว่า "ฉันเห็นว่า ท่านควรมีหนังสือไปยังชาวเมืองซามแล้วก็ให้พวกเขาโยตราออกไปจากเมืองซามของเขา มีหนังสือไปยังชาวเยเมนแล้วให้พวกเขาโยตราออกไปจากเมืองเยเมนของเขา และท่านเองก็ออกจากสองเมืองทรงเกียรติแห่งนี้ไปยังสองเมืองนั้น คือกูปะฮุและบัสเราะฮุ แล้วกองทัพผู้ปฏิเสธก็ประจันหน้ากับกองทัพชาวมุสลิม"

แล้วอะลี อิบน์ อับดุลิบบ์ก็ลุกขึ้นกล่าวว่า "ท่านนี่นะ หากว่าท่านเกณฑ์ชาวเมืองซามพวกโรมันก็จะยกทัพไปจับลูกเมียพวกเขา หากท่านเกณฑ์ชาวเยเมน พวกเอธิโอเปียก็จะยกทัพไปจับลูกเมียพวกเขา และหากท่านเอง เมื่อใดที่ท่านออกไปจากสองเมืองที่ทรงเกียรติแห่งนี้ด้วยตัวเองแล้วละก็แผ่นดินทั้งแผ่นดินก็จะทุกข์ระทม กระทั่งสิ่งที่ทิ้งไว้ข้างหลังจะกลายเป็นสิ่งที่ท่านต้องตระหนักมากกว่าสิ่งที่อยู่ข้างหน้า ฉันจึงเห็นว่า ท่านควรมีหนังสือไปยังชาวบัสเราะฮุให้พวกเขาแยกออกเป็นพวกๆ โดยพวกหนึ่งเฝ้าระวังพรรคพวกของเขา ส่วนอีกพวกหนึ่งเดินทางไปสพบ

กับพี่น้องของพวกเขาที่เมืองกุฟะฮฺ สำหรับเรื่องที่ท่านพูดถึงการมีจำนวนมากมายของพวกนั้น ในอดีตที่ผ่านมา เราเองก็ไม่เคยรบกับพวกเขาด้วยจำนวนกองกำลัง แต่เรารบกับพวกเขาด้วยการช่วยเหลือจากอัลลอฮฺ" ท่านอุมัรฺ จึงพูดว่า "จริงของท่าน อะบูลหะสัน นี่แหละความเห็นที่ถูกต้อง" (Ibn al-Jawziy, n.d.: 2/23)

นี่คือตัวอย่างของการรับฟังเหตุผลของเคาะลีฟะฮฺอุมัรฺในเรื่องใหญ่ที่มีผลในทางปฏิบัติต่อผู้คนและทรัพย์สินมากมาย แต่ในเรื่องเล็ก ๆ ที่เกิดขึ้นในชีวิตประจำวัน ท่านก็ไม่เคยใช้อำนาจบาตรใหญ่ของตัวเองในการตัดสินใดๆ ต่อประชาชนโดยพลการอย่างไม่ฟังเหตุผล

อัล-ฏาฮาวียฺ (al-Tahawiy, n.d.: 7/167: 2665) ได้กล่าวถึงเหตุการณ์ที่แสดงถึงการรับฟังเหตุผลของท่านว่า

ท่านอุมัรฺได้เห็นชายคนหนึ่งกำลังตัดกิ่งไม้ในเขตอนุรักษอัล-หะรอมและนำไปให้อูฐของเขา กิน ท่านจึงกล่าวว่า "จงพาเขามาหาฉันซิ" แล้วเขาก็ถูกนำตัวมาหาท่าน ท่านถามว่า "ไอ้ อับดุลลอฮฺ ท่านไม่รู้หรือว่าเมืองมักกะฮฺนั้นเป็นเขตอนุรักษหวงห้าม ห้ามตัดกิ่งไม้ของมัน ห้ามขับไล่ตะเป็ดสัตว์ของมัน และห้ามเก็บสิ่งของที่ตกหล่นใดๆ นอกจากผู้ที่ต้องการนำคืนให้กับเจ้าของ?" เขาตอบว่า "ไอ้ อะมีรุลมุมินีน ขอสาบานกับอัลลอฮฺ ที่ฉันทำไปก็เพราะฉันมีอูฐที่อ่อนแอตัวหนึ่งซึ่งฉันเกรงว่ามันจะไม่สามารถจะพาฉันไปพบลูกเมียของฉันได้ และฉันเองก็หมดเสบียงและเงินเพื่อใช้จ่ายแล้ว" ท่านจึงใจอ่อนหลังจากเดิมที่ต้องการลงโทษเขา แล้วท่านจึงสั่งให้เจ้าหน้าที่นำอูฐจากคางหลวงตัวหนึ่งซึ่งมีความแข็งแรงและสามารถบรรทุกสิ่งของมาให้เขา ท่านกล่าวว่า "ท่านจงอย่าหวนมาตัดกิ่งไม้ใด ๆ ในเขตอนุรักษอัล-หะรอมนี้อีกเป็นอันขาด" (al-Tahawiy, n.d.: 7/167: 2665)

อิหม่าม อัล-บุคอรีเย ได้บันทึกเหตุการณ์หนึ่งที่แสดงถึงการรับฟังเหตุผลของเคาะลีฟะฮฺอุมัรฺ กล่าวคือมีประชาชนจากต่างถิ่นมาส่งเสียงดังในบริเวณมัสยิดในปีที่มะดีนะฮฺ ซึ่งสำหรับคนเมืองมะดีนะฮฺถือว่ากรกระทำเช่นนี้เป็นสิ่งผิดธรรมเนียมปฏิบัติและต้องโดนลงโทษ แต่เมื่อเป็นคนจากต่างถิ่นท่านก็ให้อภัย อัล-บุคอรีเยรายงานว่า

อัล-สาอิบ อิบนุ ยะซีด เล่าว่า "ขณะที่ฉันกำลังยืนอยู่ในมัสยิดในปี มีชายคนหนึ่งปาลูกหินมาสะกิดฉัน ฉันจึงหันไปมองปรากฏว่าเป็นอุมัรฺ อิบนุ อัล-ค็อฏฏอบ ท่านกล่าวว่า "ไปซิ ไปนำสองคนนั้นมาหาฉันหน่อย" แล้วฉันก็นำเขาทั้งสองมาหาท่าน ท่านถามว่า "พวกท่านทั้งสองเป็นใคร พวกท่านทั้งสองมาจากไหน?" ทั้งสองตอบว่า "เป็นชาวเมืองฏอฮิฟ" ท่านกล่าวว่า "หากท่านทั้งสองเป็นชาวเมืองนี้ แน่บนอนฉันจะตีพวกท่านให้เจ็บแสบ พวกท่านส่งเสียงดังในมัสยิดเราะสูลุลลอฮฺ-ค็อลลิลลอฮฺ อะลัยฮิ วะสัลลิม- ได้อย่างไรกัน?" (al-Bukhayriy, 1987: 1/179: 458)

10. เคารพในความคิดเห็นที่แตกต่าง

การเข้าใจและให้ความเคารพต่อความคิดเห็นของผู้อื่น ซึ่งมีความแตกต่างจากความคิดเห็นของตนเองนับเป็นคุณลักษณะสำคัญที่ผู้นำพึงมี เพราะหากขาดคุณสมบัตินี้แล้ว ผู้นำคนนั้นก็จะเป็นผู้นำที่ไม่ให้ความสำคัญต่อผู้ที่ไม่เหมือนเขา จะเป็นผู้ที่สร้างปัญหาให้กับรัฐและ

ประชาชนตลอดไป เพราะในรัฐที่กว้างใหญ่และมีประชาชนมาจากครอบครัวอันหลากหลาย ย่อมเป็นไปไม่ได้ที่ทุกคนจะมีความคิดเห็นเหมือนกันหมด

เคาะลีฟะฮ์อุมัยรฺ อิบน์ อัล-ค็อฎฎ็อบ เราะฆะอียัลลอฮุ อันสุ นั้นเป็นผู้นำที่มีความประนีประนอมทางความคิดและให้ความเคารพในความคิดของผู้อื่นเป็นอย่างมาก โดยเฉพาะอย่างยิ่งในเรื่องศาสนาและวัฒนธรรม ดังสังเกตว่า แม้โดยส่วนตัวท่านจะเป็นคนที่เคร่งครัดในศาสนาอิสลามเป็นอย่างมาก แต่ท่านก็ยังมีทาสเป็นชาวคริสเตียนคนหนึ่งชื่อว่า “อะซั๊ก” ซึ่งท่านเคยชักชวนเขาให้เข้ารับอิสลาม เพื่อจะได้มอบหมายงานที่เกี่ยวข้องกับศาสนาอิสลามให้เขาทำ แต่เขาปฏิเสธ ซึ่งท่านเคาะลีฟะฮ์ก็ไม่บังคับแต่อย่างใด โดยท่านยกอาเยฮ์อัลกุรอานว่า :

﴿لَا إِكْرَاهَ فِي الدِّينِ﴾ (البقرة : ๒๕๖)

ความว่า: ไม่มีการบังคับในศาสนา (อัล-บะเกาะเราะฮ์ 256)

และเมื่อท่านใกล้จะสิ้นชีวิต ท่านยังปล่อยเขาให้เป็นไท (al-Suyuti, n.d.: 28/281: 31087) นอกจากนี้ เมื่อชาวมุสลิมสามารถพิชิตเมืองอเล็กซานเดรีย เมืองสำคัญของอียิปต์ ท่านยังได้สั่งให้อัมรฺ อิบน์ อัล-อาศ แบ่งพื้นที่บนเนินเขาอัล-มักฎ็อบให้เป็นสุสานแก่ชาวคริสเตียนตามความเชื่อของพวกเขาว่าแผ่นดินแห่งนั้นถือเป็นเสมือนดินแดนสวรรค์แม้โดยส่วนตัวท่านจะไม่เห็นด้วยก็ตาม (al-Humayriy, 1980: 557)

อัล-ค็อลลาบียฺ (al-Sallabiy) ได้กล่าวว่า

ชาวอะฮ์ลุลกิตาบ (ชาวคริสเตียนและยิว) สามารถปฏิบัติตามบทบัญญัติของศาสนาและจารีตประเพณีตามความเชื่อของตน ทั้งในศาสนสถานและในเคหสถาน และไม่มีผู้ใดขัดขวางพวกเขาจากการกระทำดังกล่าวเพราะกฎหมายอิสลามได้คุ้มครองสิทธิเสรีภาพในการนับถือศาสนาแก่พวกเขา (al-Sallabiy, n.d.: 145)

เช่นเดียวกันการยอมรับในประเพณีของประชาชนที่หลากหลายเชื้อชาติและศาสนา ดังที่อัล-มิกรีซียฺ (al-Miqriziy) ได้กล่าวถึงการเฉลิมฉลองต้อนรับการมาเยือนของเคาะลีฟะฮ์อุมัยรฺ ณ เมืองซามของประชาชนชาวคริสเตียน โดยพวกเขาให้การต้อนรับท่านด้วยการร้องรำทำเพลงซึ่งเป็นการขัดกับความรู้สึกส่วนตัวของท่าน แต่เมื่อได้ฟังคำชี้แจงของอับู อูบัยดะฮ์ ฮ่าหลวงประจำแคว้น ท่านก็ปล่อยให้พวกเขาแสดงตามวัฒนธรรมประเพณีของพวกเขา อัล-มิกรีซียฺ กล่าวว่า

อิซาม อิบน์ อัล-กัลบียฺได้เล่าว่าในตอนที่ท่านอุมัยรฺ อิบน์ อัล-ค็อฎฎ็อบมาถึงเมืองซามนั้น บรรดานักระบำรำบาศและควีนน้ำหอมได้มาแสดงเพื่อต้อนรับท่าน ท่านอุมัยรฺรู้สึกอึดอัดใจที่จะชมการแสดงของพวกเขา และกล่าวว่า "นำพวกเขากลับไปได้แล้ว" อับู อูบัยดะฮ์ อิบน์ อัล-ญุรริฮฺ จึงตอบว่า "มันเป็นประเพณีของคนต่างชาติ หากฉันห้ามพวกเขา พวกเขาก็จะคิดว่ามันเป็นการละเมิดสนธิสัญญาที่ได้ให้ต่อพวกเขา" ท่านอุมัยรฺจึงตอบว่า "ถ้าอย่างนั้น ก็จงปล่อยให้เขาแสดงต่อไป" (al-Miqriziy, n.d.: 2/410)

11. ถ่อมตน

ผู้นำจะต้องถ่อมตัว ให้เกียรติแก่ประชาชนทุกระดับอย่างเท่าเทียมกัน ต้องเข้าใจว่ามนุษย์ทั้งหมดต่างรักในเกียรติยศและศักดิ์ศรี ไม่มีใครชอบให้ผู้อื่นมาลบหลู่แม้ว่าเขาจะเป็นคนด้อยโอกาสเพียงใดก็ตาม หากพยายามยกตัวเองข่มผู้อื่นเมื่อใดก็เสมือนพยายามจะดิศเครดิตรองตัวเอง เมื่อนั้น ความเคารพที่ประชาชนให้กับเขาก็จะเป็นเพียงภาพการประจบสอพลอที่รอโอกาสจะสาปแช่งหมดสิ้นซึ่งความศรัทธาและเลื่อมใสจากจิตใจของประชาชน

เคาะลีฟะฮ์อุมัยรฺ อิบน์ อัล-ค็อฏฏอบ เราะฎิยัลลอฮุ อันฮุ เป็นผู้นำที่ถ่อมตัวเป็นอย่างมาก ท่านถ่อมตัวอย่างบริสุทธิ์ใจทั้งด้วยวาจาและการแสดงออก ท่านกล่าวแก่ประชาชนว่า

โอ้ ประชาชนทั้งหลาย พวกท่านจงถ่อมตัวเถิด เพราะฉันเคยได้ยินท่านเราะซูลุลลอฮ์-ศ็อลลัลลอฮุ อะลัยฮิ วะสัลลิม-กล่าวว่า "ผู้ใดถ่อมตนอย่างบริสุทธิ์ใจเพื่ออัลลอฮ์ อัลลอฮ์จะทรงยกฐานะของเขา และกล่าวว่า เจ้าจงเงยหน้าขึ้นซิ อัลลอฮ์ได้ทรงยกฐานะของเจ้าแล้ว ซึ่งพวกเขาารู้สึกว่าตัวเองไม่มีค่า แต่ในสายตาของผู้อื่นเขาเป็นผู้ยิ่งใหญ่ และผู้ใดที่ล้าพองตน อัลลอฮ์จะทรงให้เขาต่ำต้อย และกล่าวว่า จงก้มหน้าลงซิ อัลลอฮ์ให้เจ้าต่ำต้อยแล้ว ซึ่งเขารู้สึกว่าตัวเองยิ่งใหญ่ แต่ในสายตาของผู้อื่นเป็นผู้ต่ำต้อยจนไร้ค่ายิ่งกว่าสุนัขเสียอีก" (Abu Nua'im al-Asbahaniy,n.d.: 7/129)

การเดินทางของเคาะลีฟะฮ์อุมัยรฺไปเยือนเมืองซามครั้งประวัติศาสตร์เพื่อรับมอบเมืองปาเลสไตน์ที่ถูกผนวกเป็นส่วนหนึ่งของดินแดนรัฐอิสลามเมื่อปี ฮ.ศ. 16 ดูเหมือนจะเป็นตัวอย่างที่แสดงถึงความถ่อมตัวอย่างเสมอต้นเสมอปลายของท่านอุมัยรฺเป็นอย่างดี ซึ่งในตอนที่มาเมืองซามนั้น ท่านได้มาพร้อมกับอัล-อับบาสและคนรับใช้ ครั้นเมื่อใกล้ถึงเมืองซาม ท่านอุมัยรฺก็ได้เปลี่ยนไปขึ้นสู่อูฐของคนรับใช้ซึ่งมีอานที่ไม่ดี โดยให้ท่านอัล-อับบาสเป็นคนขี่ม้าหน้า ซึ่งเป็นม้าที่สวยและท่านเองเป็นคนรูปหล่อ ดังนั้น พอมาถึงเมืองซามเหล่าผู้นำศาสนาคริสต์ที่ยังไม่รู้จักกับท่านเคาะลีฟะฮ์ต่างก็เข้าไปจับมือท่านอัล-อับบาส ท่านจึงบอกว่า ไม่ใช่ฉันหรอก แต่เขา (เคาะลีฟะฮ์) คือคนนั้นต่างหาก (Ibn Manzur,n.d.:4/102)

อิบนุ กะษีรฺ (Ibn Kathir) ได้กล่าวถึงสภาพความถ่อมตนของเคาะลีฟะฮ์อุมัยรฺในตอนที่ท่านเดินทางไปที่แคว้นซามว่า

อบู อัล-ฆอลิยะฮ์ แห่งซามได้เล่าว่า "ท่านอุมัยรฺ อิบน์ อัล-ค็อฏฏอบได้มาถึงเมืองญาบียะฮ์ เพื่อผ่านไปยังเมืองฮิลียาห์ (ปาเลสไตน์) ด้วยอูฐตัวหนึ่ง ความโล้นของศีรษะท่านได้สะท้อนประกายแวววับเมื่อดวงอาทิตย์ส่องมาเพราะบนศีรษะท่าน ไม่มีหมวกหรือผ้าโพกศีรษะใดๆ เลย ทำสองข้างของท่านไขว้กระทบกันระหว่างสองขั้วอานโดยไม่มีที่ตั้งเท้า ผ้าปูของท่านคือผ้าขนอัมมะญานียะฮ์ ซึ่งมันถูกใช้เป็นอานเมื่อท่านขี่สัตว์และเป็นผ้าปูนั่งเมื่อท่านแวะพัก กระเป๋าของท่านเป็นผ้าลายขาวดำหรือถุงผ้าที่เย็บข้างด้วยเชือกอินทผลัม ซึ่งมันเป็นกระเป๋าในยามเดินทางและเป็นหมอนเมื่อยามแวะพัก ท่านสวมเสื้อยาวที่ทอจากผ้าฝ้ายหยาบๆ ที่ทะเลและฉีกขาดตามชายขอบ

ท่านกล่าวว่า "จงเรียกหัวหน้าเผ่ามาพบฉันหน่อยซิ" แล้วพวกเขาก็เรียกหัวหน้าเผ่ามาเข้าพบ ท่านกล่าวว่า "นี่พวกท่านช่วยซักและเย็บปะเสื้อผ้าของฉันหน่อยซิ แล้วเอาผ้าหรือเสื้ออื่นมาให้ฉันยืมก่อน" แล้วเสื้อคือตัดตอนอย่างดีก็ได้ถูกนำมามอบให้ท่าน ท่านถามว่า "นี่มันทอจากอะไรกัน?" เขาตอบว่า "เป็นเสื้อคือตัดตอน" ท่านถามว่า "คือตัดตอนคืออะไร?" พวกเขาจึงอธิบายให้ท่านฟัง ท่านจึงถอดเสื้อออก แล้วมันก็ถูกนำไปซัก เย็บปะ และนำมามอบกลับให้กับท่าน ท่านจึงถอดเสื้อของพวกเขาออก และสวมเสื้อของท่านตามเดิม หัวหน้าเผ่าเลยกล่าวว่า "ท่านนี้เป็นราชาแห่งอาหรับและเมืองนี้เขาไม่เชื่อสุกัณฑ์หรือ ท่านเห็นอย่างไรหากท่านสวมเสื้ออีกตัวหนึ่งที่ไม่ใช่เสื้อตัวนี้และขี่ม้าเร็วตัวหนึ่ง สิ่งนี้ย่อมเป็นที่ยิ่งใหญ่ในสายตาของพวกโรมัน" ท่านตอบว่า "เราเป็นชนที่อัลลอฮ์ให้เกียรติเพราะอิสลาม ดังนั้นเราจะไม่ยอมเอาอะไรมาแลกกับอัลลอฮ์" แล้วเมื่อม้าเร็วถูกนำมาให้แก่ท่าน ท่านก็ขึ้นควมมันสักพักหนึ่งโดยไม่ใช้ที่วางเท้าและอานนั่ง แล้วท่านก็กล่าวว่า "ล่ำมมัน ล่ำมมันไว้ ฉันไม่เคยเห็นผู้คนที่ช้ำฎอนก่อนหน้านี้เลย" แล้วอูฐของท่านก็ได้ถูกนำมาให้ท่านขี่ต่อ" (Ibn Khathiyar, 1988: 7/61)

อิบนุ มัจญ์ซุร (Ibn Manzur) ได้เล่าเหตุการณ์ครั้งนี้หลังจากที่ท่านออกจากเมืองญะบะฮ์แล้ว ท่านอุมัรก็เดินทางออกจากอัล-ญะบะฮ์มุ่งหน้าไปยังจอร์แดนซึ่งมีประชาชนจำนวนมากคอยต้อนรับท่าน โดยประชาชนมุสลิมและต่างศาสนาต่างยื่นคอยท่าน แล้วท่านก็เดินทางมาพบพวกเขาบนลาตัวหนึ่งโดยที่มีอัล-อับบาสชี้นำหน้า เมื่อชาวยิวและคริสเตียนเห็นท่าน พวกเขาก็ล้มกราบ ท่านกล่าวว่า "พวกท่านจงอย่ากราบไหว้มนุษย์ แต่จงกราบไหว้อัลลอฮ์" แล้วท่านก็เดินทางต่อไป บรรดานักบวชยิวและคริสเตียนต่างพากันกล่าวว่า "เราไม่เคยเห็นผู้ใดที่มีลักษณะคล้ายกับอัล-หะวารีย์น (ผู้ศรัทธาต่อเยซู) มากไปกว่าชายคนนี้เลย" (Ibn Manzur, n.d.:4/102)

และด้วยการถ่อมตัวตลอดเวลานี้เอง ทำให้ท่านไม่ยอมรับการยกยอใดๆ ที่แสดงถึงความดีเลิศของตัวเอง ดังที่อัล-ซาร์คีย (al-Zarkhiy) กล่าวถึงเหตุการณ์ในครั้งนี้ว่า

มีชายคนหนึ่งพูดกับท่านอุมัร อิบนุ อัล-ค็อฎ็อบว่า "โอ้ สูดยอดคนดี" ท่านอุมัรไม่เข้าใจคำพูดดังกล่าว ท่านจึงถามว่า "เอ๊ะ ท่านพูดว่าอะไรนะ?" แล้วพวกเขาก็ตอบว่า "เขาคนนั้นพูดว่า "โอ้ สูดยอดคนดี" แล้วท่านอุมัรก็กล่าวแก่เขาว่า "มาใกล้ฉันหน่อยซิ ฉันไม่ใช่สูดยอดคนดีหรอก จะบอกให้เขาใหม่ใครคือสูดยอดคนดี?" เขาตอบว่า "ใครกัน โอ้ ท่านอะมีรุลมุมินีน?" ท่านอุมัรตอบว่า "คือชายชาวชนบทเจ้าของอูฐหรือแกะฝูงหนึ่ง ที่เข้ามาในเมืองหนึ่งด้วยอูฐหรือแกะของเขา แล้วก็ขายมันไป จากนั้นได้เอาเงินไปบริจาคในหนทางของอัลลอฮ์ เพื่อเป็นเสบียงในการต่อสู้ของชาวมุสลิมกับข้าศึก นั่นแหละคือสูดยอดคนดี" (al-Zarkhiy, n.d.: 1/13)

12. ประหยัด อยู่อย่างพอเพียง

การมีความประหยัดและอยู่อย่างพอเพียงนับเป็นคุณลักษณะสำคัญของผู้นำ เพราะผู้นำคือผู้ที่ประชาชนให้การศรัทธาและลอกเลียนแบบ หากเขาประหยัด ประชาชนก็จะประหยัดตาม ปัญหาทางเศรษฐกิจของชาติก็จะลดลง รายได้ของประเทศก็จะดีขึ้น แต่หากผู้นำอยู่อย่างฟุ่มเฟือย

ประชาชนก็จะฟุ่มเฟือยตาม มีเท่าไรก็ไม่รู้จักพอ กระทั่งเกิดภาวะวิกฤติปัญหาเศรษฐกิจและสังคม ที่ยากจะเหยียวยาวและแก้ไข

เคาะลีฟะฮ์อุมัยรฺ อิบน์ อัล-ค็อฎฏ็อบ เราะวะฎิยัลลอฮุ อันฮุ เป็นผู้ที่มีความเป็นอยู่อย่างประหยัดและพอเพียง เป็นผู้ที่มีภูมิปัญญาในความสำเร็จของหน้าที่มากกว่าภูมิปัญญาในภาพลักษณ์ที่หรูหราของตัวเอง เป็นผู้ที่มีเมตตาใจกว้างได้เข้ากองคลังหลวงมากกว่าจะหารายได้ให้ตัวเอง และครอบครัว ท่านกำหนดเงินเดือนและสวัสดิการประจำตำแหน่งของตัวเองให้เป็นเพียงแค่การมีอาหารสำหรับตัวเองและครอบครัวในระดับปานกลางของบุคคลทั่วไป มีเสื้อผ้าปีละสองชุด คือชุดฤดูหนาวกับชุดฤดูร้อน และมีค่าใช้จ่ายเพื่อไปทำหัจญ์และอุมเราะฮ์ที่นครมักกะฮ์ปีละหนึ่งครั้ง ซึ่ง al-Suyuti ได้กล่าวถึงเรื่องนี้ว่า

อัล-อะหฺนัฟ อิบน์ ก็อยสุ เล่าว่า "ในขณะที่พวกเรากำลังนั่งอยู่หน้าประตูบ้านของท่านอุมัยรฺ ก็มีหญิงคนหนึ่งเดินผ่านมา พวกเขาบอกว่า เธอคือทาสหญิงของอะมีรุลมุมินีน ท่านจึงกล่าวว่า "นางไม่ใช่ทาสหญิงของอะมีรุลมุมินีนหรอก และก็สมควรที่จะเราจะครอบครองด้วยซ้ำไป แต่นางคือสมบัติของคลังหลวง" เราจึงถามว่า "แล้วสมบัติจากคลังหลวงมีอะไรบ้างที่ท่านสามารถครอบครองได้?" ท่านตอบว่า "แท้จริง สมบัติจากคลังหลวงที่อุมัยรฺสามารถครอบครองได้มีเพียงเสื้อผ้าสองชุด ชุดหนึ่งเพื่อใช้ในฤดูหนาวและอีกชุดหนึ่งเพื่อใช้ในฤดูร้อน และสิ่งจำเป็นที่ฉันต้องใช้จ่ายเพื่อทำหัจญ์และอุมเราะฮ์ ตลอดจนอาหารของฉันและครอบครัวที่เป็นอาหารของชาวกูร์อัยฮ์ คนหนึ่งที่มีฐานะไม่ใช่คนร่ำรวยที่สุดหรือคนที่ยากจนที่สุด ซึ่งนอกเหนือจากสิ่งนี้ ฉันก็คือประชาชนมุสลิมธรรมดาคนหนึ่งเท่านั้นเอง" (al-Suyuti, 1952: 1/116)

จากรายได้ประจำตำแหน่งในจำนวนดังกล่าว ที่ท่านเองเป็นผู้กำหนด ทำให้สภาพความเป็นอยู่ของท่านสอดคล้องเป็นอย่างยิ่งกับรายได้ที่ท่านได้รับมา

อัล-สุยฎฏ็อยฺ (al-Suyuti) ได้กล่าวถึงสภาพชีวิตประจำวันของท่านเคาะลีฟะฮ์อุมัยรฺ เราะวะฎิยัลลอฮุ อันฮุ ว่า

ท่านอุมัยรฺในขณะที่เป็นเคาะลีฟะฮ์นั้นท่านได้สวมเสื้อยาวจากผ้าหยาบที่มีรอยปะเย็บด้วยด้ายจากเส้นเชือกของต้นอินทผลัม ท่านนวนเวียนตรวจตรารอบๆ ตลาดโดยมีไม้เรียวอยู่บนคอเพื่อใช้สั่งสอนประชาชน เมื่อท่านเดินพบเมล็ดพืชหรือสิ่งตกหล่น ท่านก็จะเก็บและโยนเข้าไปยังบ้านเรือนของประชาชนเพื่อพวกเขาจะได้ใช้ประโยชน์ (al-Suyuti, 1952: 1/116)

เช่นเดียวกันกับอิบน์ อัล-ญะอฺซียฺ (Ibn al-Jawzi) ที่ได้กล่าวถึงความเรียบง่ายของท่านในยามเดินทางว่า

อับดุลลอฮุ อิบน์ อามิร อิบน์ เราะวะฎิยัลลอฮุ เล่าว่า "ฉันเคยเดินทางกับท่านอุมัยรฺจากมะดีนะฮ์ไปยังมักกะฮ์เพื่อทำหัจญ์และกลับมาด้วยกัน ปรากฏว่าท่านไม่เคยกางกระโจมหรือมีที่สำหรับให้ท่านได้เข้าอยู่ในที่ร่มเลย ท่านเพียงแต่ชิงเสื้อหรือผ้ากับต้นไม้ แล้วก็เข้าไปอยู่ใต้ร่มเงาของมัน (Ibn al-Jawzi, n.d.: 463)

ทั้งนี้ การเดินทางไปทำหัจญ์ของท่านมีค่าใช้จ่ายเพียงสิบหกดีนาร์เท่านั้น ซึ่งค่าใช้จ่ายเพียงน้อยนิดจำนวนนี้ได้กลายเป็นอุทาหรณ์แก่คนรุ่นหลังเพื่อให้พวกเขาได้พิจารณาตัวเองว่าเป็นคนประหยัดหรือฟุ่มเฟือย ดังที่สุฟยาน อัล-เฮารีย์ได้กล่าวตักเตือนแก่เคาะลีฟะฮ์อับดุล-มะฮฺดียฺว่า

"ท่านอุมร์ไปทำหัจญ์และใช้จ่ายในกิจการหัจญ์ของท่านเพียงสิบหกดีนาร์เท่านั้นเอง แล้วท่านทำหัจญ์ละ ท่านใช้จ่ายในหัจญ์ของท่านเป็นคลั่งๆ เลย" อัล-มะฮฺดียฺกล่าวว่า "แล้วจะให้ฉันทำอย่างไรละ จะให้ฉันใช้จ่ายเหมือนท่านหรือ?" ท่านตอบว่า "ให้เกินกว่าที่ฉันใช้จ่ายขึ้นสักหน่อยและต่ำกว่าที่ท่านใช้จ่ายลงสักนิด" (al-Khatib al-Baghdadiy, n.d.: 4/161)

และไม่เพียงแต่ท่านคนเดียวเท่านั้นที่อยู่อย่างพอเพียง แต่ท่านยังจะหมั่นตรวจสอบบุคคลในครอบครัวให้ดำรงชีวิตอย่างประหยัดและพอเพียงด้วย ซึ่งแม้กระทั่งการซื้ออาหารตามใจชอบโดยไม่มีภาระจับตัวเองก็ถือว่าเป็นการฟุ่มเฟือยแล้วในทัศนะของท่าน

อัล-สุยฎีเยฺ(al-Suyuti) กล่าวว่า

อัล-หะสัน เล่าว่า "ท่านอุมร์ได้มาหาอับดุลลอฮ์บุตรชายของท่านในขณะที่เขากำลังกินเนื้ออยู่ ท่านถามว่า "นี่มันเนื้ออะไรกัน?" เขาตอบว่า "เรารู้สึกอยากกิน" ท่านกล่าวว่า "ทุกครั้งที่เจ้าเกิดอยากกินอะไรสักอย่างหนึ่งแล้วเจ้าก็กินมันทันทีหรือ? ถือเป็นการฟุ่มเฟือยแล้วสำหรับคนที่กินทุกสิ่งทีตนอยากกิน" (al-Suyuti, n.d.: 27/222: 29946)

จากคุณสมบัติการมีความประหยัดอย่างนี้เอง ทำให้ท่านได้กำหนดเป็นนโยบายให้ข้าหลวงทุกคนนำไปปฏิบัติ โดยทุกครั้งที่ท่านจะแต่งตั้งข้าหลวง ท่านจะมอบเงื่อนไขสี่ประการให้เขานำไปปฏิบัติ หากปฏิบัติไม่ได้ถือว่าข้าหลวงคนนั้นมีความผิดและต้องถูกลงโทษ เงื่อนไขสี่ประการดังกล่าวคือ ต้องไม่ขี่ม้าชั้นดี ต้องไม่รับประทานอาหารชั้นดี ต้องไม่สวมเสื้อผ้าชั้นดี และต้องไม่ปิดประตูกั้นการเข้าพบของประชาชน (al-Suyuti, 1952: 1/116)

13. อยู่เหนือกิเลสและอารมณ์ใฝ่ต่ำ

การอยู่เหนือกิเลสและอารมณ์ใฝ่ต่ำนับเป็นคุณสมบัติของผู้นำอีกประการหนึ่ง เพราะการมีคุณสมบัตินี้ทำให้เขาสามารถแยกแยะระหว่างความรู้สึกส่วนตัวกับความถูกต้อง สามารถเสียสละผลประโยชน์ส่วนตัวเพื่อผลประโยชน์ของส่วนรวมและยับยั้งตัวเองเมื่อเกิดความรู้สึกที่ไม่ดีต่อผู้อื่นได้ ทำให้การปฏิบัติหน้าที่ของเขาดำเนินไปอย่างเสมอต้นเสมอปลายและได้รับความศรัทธาจากผู้ใต้บังคับบัญชาและประชาชนซึ่งมีผลทำให้การงานรุดหน้าและประสบความสำเร็จ

เคาะลีฟะฮ์ อุมร์ อิบน์ อัล-ค็อฏฏ็อบ เราะฎิยัลลอฮุ อันฮุ นั้น เป็นผู้นำที่มีคุณสมบัติเช่นนี้ อย่างสมบูรณ์ เพราะท่านเป็นคนที่เคร่งครัดในการปฏิบัติตามบทบัญญัติของศาสนาอิสลามที่มุ่งมั่นให้ผู้ปฏิบัติธรรมสามารถเอาชนะกิเลสและความใฝ่ต่ำได้ จะเห็นได้ว่าในยามค่ำคืน ท่านจะใช้เวลาส่วนใหญ่ด้วยการลุกขึ้นมาละหมาดทำความภักดีต่อพระผู้เป็นเจ้าหรือออกไปตรวจตราลาดตระเวนตามตรอกซอยต่างๆ ในขณะที่ประชาชนกำลังนอนหลับอย่างมีความสุข นอกจากนี้ การที่ท่านยอมระงับตัวเองด้วยการไม่กินอาหารดีๆ ไม่แต่งตัวดีๆ ไม่ขี่ยานพาหนะดีๆ หรือการที่

ท่านนอนบนดินกินบนทรายและไม่ยอมร่วมหลับนอนกับภรรยาในปีวิกฤติภัยแล้ง ตลอดจนการที่ท่านมักร้องไห้เสมอเมื่อตระหนักถึงความรับผิดชอบที่มีต่อประชาชน สิ่งเหล่านี้ย่อมสะท้อนถึงการอยู่เหนือกิเลสและอารมณ์ใฝ่ต่ำของท่านเป็นอย่างดี

14. มีคณะผู้ร่วมบริหารและคณะที่ปรึกษาที่ดี

การที่จะนำพาประชาชนนับล้านคนไปสู่การพัฒนาเพื่อให้มีสภาพ "อยู่ดี กินดี" ได้สำเร็จนั้น หากผู้ผลักดันและนำพามีเพียงผู้นำคนเดียว คงยากที่จะประสบความสำเร็จได้ เพราะแม้ว่าเขาจะมีคุณสมบัติแห่งการเป็นผู้นำที่สมบูรณ์ทุกประการรวมอยู่ในตัวเขา แต่มนุษย์ก็ย่อมมีขีดจำกัดในด้านเวลาและสังขารของร่างกาย ผู้นำจึงจำเป็นต้องมีผู้ช่วย ผู้รับสนองงานและนโยบายต่างๆ เพื่อให้โครงการต่างๆ ที่วางไว้มากมายได้รับการปฏิบัติอย่างต่อเนื่อง

การมีคณะผู้ร่วมบริหารและคณะที่ปรึกษาที่ดีจึงถือเป็นคุณสมบัติที่สำคัญของการเป็นผู้นำที่ดี เพราะคนเหล่านี้คือผู้ช่วยงานของผู้นำ หากข้าหลวง ผู้พิพากษา อธิบดีกรมต่างๆ ตลอดจนคณะที่ปรึกษาเป็นคนดีและมีความรับผิดชอบเหมือนตัวผู้นำเอง การงานของท่านก็จะดำเนินไปในทางที่ดี สร้างสรรค์ และมีความก้าวหน้า แต่ถ้าหากบุคคลเหล่านี้ ทำงานเพียงเพื่อเอาความดีความชอบในลักษณะ "ผักชีโรยหน้า" หรือทำงานแบบประจบสอพลอ มิได้ทำงานเพื่อประเทศชาติอย่างแท้จริง แนนอนภารกิจของผู้นำจะต้องยุ่งเหยิง สับสน ไม่ราบรื่นและก้าวหน้า ทำให้พัฒนาการในด้านต่างๆ จะต้องหยุดชะงักและถดถอยจนสังคมต้องพลอยเดือดร้อนและบ้านเมืองไม่มีความสุข

เคาะลีฟะฮ์ อุมัรฺ อิบน์ อัล-ค็อฏฏอบ เราะเบียลลอฮฺ อันฮฺ นับเป็นผู้นำที่มีคณะผู้ร่วมบริหารและคณะที่ปรึกษาที่ดียิ่ง ท่านมีข้าหลวงที่ทรงคุณธรรมในทุกแคว้นทั่วภูมิภาค ไม่ว่าจะเป็นอบู อูบัยดะฮฺ อิบน์ อัล-ญุรริฮฺที่แคว้นชาม อบู มูซา อัล-อัซอะรียฺ ที่แคว้นอิรัก อัมรฺ อิบน์ อัล-อาศที่อียิปต์ สะอีด อิบน์ อุมัยรฺที่แคว้นหิมศฺ และข้าหลวงคนอื่นๆ ซึ่งบุคคลเหล่านี้ล้วนแต่เป็นบุคคลที่ประชาชนเชื่อถือและศรัทธา นอกจากนี้ ท่านยังมีคณะที่ปรึกษาที่สุจริตรอบคอบ อย่างอะลียฺ อิบน์ อับฏอลิบ ที่ปรึกษาในด้านกฎหมายและการวางแผน อุษมาน อิบน์ อัฟฟาน และอับดุลรอฮมาน อิบน์ เอาฟ ที่ปรึกษาด้านการเงินการคลัง หรืออะดียฺ อิบน์ อัล-หาติม, สัลมาน อัล-ฟาริสียฺ และ กะอับ อัล-อะหฺบารฺ ที่ปรึกษาด้านศาสนายิว คริสเตียน โซโรแอสเตอร์ และด้านประเพณีวัฒนธรรมท้องถิ่น เป็นต้น

อัล-เราะฟิқ อัล-กัอยเราะวานียฺ (al-Rafiq al-Qayrawaniy) ได้กล่าวถึงการให้คำปรึกษาของอะลียฺในด้านกฎหมายเพื่อลงโทษผู้เสพสุราแก่ท่านอุมัรฺเมื่อตอนที่อบู อูบัยดะฮฺส่งตัวแทนมาจากแคว้นชามเพื่อขอความเห็นเกี่ยวกับเรื่องนี้ว่า

ฉันเห็นว่าบทลงโทษต่อผู้เสพสุรานั้นใกล้เคียงกับโทษของการกล่าวหาผู้อื่นมากที่สุด เพราะคนเมานั้นเมื่อเขาเมา เขาจะโลเล เมื่อโลเลก็เขาจะกล่าวหาผู้อื่น (ดังนั้นโทษของผู้ดื่มสุราจึงควรจะเหมือนกับโทษของผู้กล่าวเท็จต่อผู้อื่นนั่นคือต้องโดนเขียนแปดสิบครั้ง) แล้วท่านอุมัรฺก็

กล่าวกับตัวแทนของอบู อูบัยดะฮ์ว่า บัดนี้ ท่านก็ได้ยินสิ่งที่เขาบอกแล้ว ดังนั้นจงบอกให้อบู อูบัยดะฮ์เขียนตามนี้ แล้วอบู อูบัยดะฮ์ก็เขียนผู้เสพสุราที่เมืองซามแบดสิบครั้ง ในขณะที่ท่านอุมัรก็เขียนจำนวนนี้ด้วยเช่นกันที่มะดีนะฮ์ (al-Rafiq al-Qayrawaniy, n.d.: 1/48)

เช่นเดียวกับสลมาน อัล-ฟาริซีย ที่ให้คำปรึกษาอย่างตรงไปตรงมา เมื่อท่านอุมัรขอให้เขาช่วยประเมินตัวท่านว่าเป็นเคาะลีฟะฮ์หรือเป็นราชา โดยท่านอุมัรถามเขาว่า

"ฉันนี้เป็นราชาหรือเป็นเคาะลีฟะฮ์กันแน่?" สลมานตอบท่านว่า "หากท่านเก็บภาษีจากแผ่นดินชาวมุสลิมเพียงหนึ่งดิรฮัมหรือน้อยกว่าหรือมากกว่า แล้วท่านใช้จ่ายในทางที่ไม่ชอบ ท่านก็คือราชาไม่ใช่เคาะลีฟะฮ์" แล้วท่านอุมัร ก็ร้องไห้ (Ibn Athir, n.d.: 1/473)

ท่านกล่าวแก่กะอับ อัล-อะหฺบารุ ที่ปรึกษาด้านศาสนายูดายว่า

"นี่ กะอับ ท่านพบฉันในคัมภีร์โตราห์ว่าเป็นคนเช่นไร? เขาตอบว่า "เป็นเคาะลีฟะฮ์เหล็กที่ไม่เกรงกลัวการถูกประณามในการปฏิบัติหน้าที่ เป็นผู้ซื่อสัตย์สุจริตต่ออัลลอฮ์ และจะต้องกลายเป็นเคาะลีฟะฮ์ที่ถูกประชาชนฆ่าอย่างทารุณ และหลังจากนั้นก็เกิดภัยพิบัติตามมา" (Abi Nua'im al-Asbahayniy, 1405 A.H.: 6/25)

ทั้งนี้ การให้คำปรึกษาแก่ท่าน ไม่เพียงแต่ทำกันต่อหน้าเท่านั้น แต่ในยามห่างไกล เหล่าคณะที่ปรึกษาก็ยังคงให้คำแนะนำปรึกษาผ่านหนังสือหรือจดหมายที่ต้องใช้เวลาในการส่งมาเป็นแรมเดือน ดังที่ อัล-ญะบาเราะฮ์นียูได้กล่าวถึงจดหมายร่วมกันของอบู อูบัยดะฮ์และมุอาซ อิบน์ญะบัลที่ส่งมาจากแคว้นซามให้คำแนะนำตักเตือนสติท่านเคาะลีฟะฮ์ที่มะดีนะฮ์ว่า

จาก อบูอูบัยดะฮ์ อิบน์ อัล-ญุรรอฮ์ และมุอาซ อิบน์ญะบัล

ถึง ท่านอุมัร อิบน์ อัล-ค็อฏฏอบ

ความสันติจงมีแต่ท่าน

เราขอยืนยันต่อท่านว่า บัดนี้ การควบคุมตัวท่านเองนั้นสำคัญมาก เพราะท่านได้ปกครองประชาชาตินี้ทั้งชนผิวแดงและผิวดำ ผู้ที่นั่งตรงหน้าท่านนั้นมีทั้งคนสูงส่งและคนต่ำต้อย มีทั้งมิตรและศัตรู ทุกคนย่อมมีสิทธิที่จะได้รับความยุติธรรม ฉะนั้น ท่านจงไตร่ตรองเถิด ให้อู ท่านอุมัร เรานี้ขอให้ท่านรำลึกถึงวันที่ดวงตาจะเบิกโพลง หัวใจจะแห้งเหี่ยว และไม่มีข้ออ้างใดๆ สำหรับคำตัดสินขององค์ราชันย์ที่ทรงควบคุมมนุษย์ด้วยความยิ่งใหญ่เกรียงไกรของพระองค์ วันที่สรรพสิ่งทั้งหมดต่างสยบมอบน้อมต่อพระองค์และหวังในความเมตตาและเกรงกลัวโทษทัณฑ์ของพระองค์ ซึ่งเราคาดว่าสุดท้ายแล้วประชาชาตินี้จะหวนสู่การเป็นเพื่อนแบบหน้าไหว้หลังหลอก

เราขอท่านจงอย่าได้แปรเจตนาของเราเป็นอย่างอื่น เพราะที่ส่งจดหมายมานี้ก็เพียงเพื่อเป็นคำตักเตือนแนะนำแก่ท่านเท่านั้น

วัสสลาม สุขสันติจงมีแต่ท่าน (al-Tabaraniy, 1983: 20/32)

นี่คือตัวอย่างของสัมพันธภาพระหว่างตัวเคาะลีฟะฮ์กับคณะผู้ร่วมบริหารและที่ปรึกษา ซึ่งต่างปฏิบัติหน้าที่อย่างบริสุทธิ์ใจเพื่อผลประโยชน์ของชาติ ไม่ใช่เพื่อผลประโยชน์ของตัวเอง ไม่มีการประจบสอพลอเพื่อเอาหน้า หรือยั่วยุผู้นำเพื่อตั้งให้เป็นพวกพ้องของตนเอง

และทั้งหมดนี้ คือ บางตัวอย่างของการมีลักษณะของการเป็นผู้นำที่ดีของเคาะลีฟะฮ์อุมม์ อิบน์ อัล-ค็อฏฏ็อบ เราะฎิยัลลอฮุ อันฮุ ซึ่งสอดคล้องกับความเห็นของเศาะเศาะอะฮ์เมื่อครั้งที่มุอาวิยะฮ์ อิบน์ อบี สุฟยาน ขอให้เขาบอกคุณลักษณะของเคาะลีฟะฮ์อุมม์ ซึ่งเขาบอกว่า

ท่านเป็นคนที่รอบรู้เรื่องประชาชน มีความยุติธรรมในตัวเอง ไม่หึงผยอง รับฟังเหตุผล เข้าหาได้ง่าย ประตูบ้านเปิดตลอดเวลา เป็นคนเชิดชูความถูกต้อง ไม่สร้างความเดือดร้อนแก่ผู้อื่น เป็นมิตรกับผู้อื่นแถมไม่ตวาดเสียงดัง เป็นคนเงียบขรึม และไร้สิ่งบกพร่อง (Ibn Manzur, n.d.: 6/46)

อับดุลลอฮ์ อัล-กอรี (2543 : 26) กล่าวว่า

ท่านอุมม์เป็นบุรุษที่มีคุณสมบัติเพียบพร้อมด้วยความเป็นผู้นำ มีความห้าวหาญเด็ดขาด มีความปรีชาสามารถฉลาดเฉลียว มีความรู้และประสบการณ์มาก แต่ท่านเป็นผู้สมถะเรียบง่ายไม่ฟุ้งเฟ้อ

นี่คือเคาะลีฟะฮ์อุมม์ อิบน์ อัล-ค็อฏฏ็อบ เราะฎิยัลลอฮุ อันฮุ อีกหนึ่งปูชนียบุคคลที่ชาวมุสลิมให้ความเคารพ แต่น้อยคนที่จะรู้จักท่าน ท่านบริหารบ้านเมืองสำเร็จมาแล้ว ท่านคือผู้นำสันติสุขที่ยั่งยืนให้กับชาวตะวันออกกลางระหว่างปี ค.ศ. 634-644 จึงสมควรที่ผู้เป็นผู้นำทุกคนต้องศึกษาเอาเป็นแบบอย่าง เพราะท่านได้รับการรับรองทั้งจากอัลลอฮ์ตะอาลา จากนบีมุหัมมัด-ค็อลลัลลอฮุ อะลัยฮิ วะสัลลัม- และจากผู้มีใจเป็นธรรมทุกคนทั้งมุสลิมและไม่ใช่มุสลิม

ขอให้ผู้นำทุกท่านได้รับชัยชนะสามารถได้อยู่ได้ร่วมเงาบรรลัมของอัลลอฮ์ในวันกิยามะฮ์ที่ร้อนระอุยิ่งกว่าประลัยกัลป์ และขอความโปรดปรานจากพระองค์จงมีแต่ผู้นำทุกท่าน